

જેલના કાયદા ને બીજા ઉપયોગી માહિતી

પ્રયોજક ને પ્રકાશક
સવજીવપ્રસાદ શાહ

કિંમત ચાર આના.

૧૦૦/ પ્રથમ આવૃત્તિ.]

સર્વ હક્ક સ્વાધિન.

[પ્રત ૧૨૦૦

જેલમાં જન્મ.

ઓ શ્રી દેવકી અને વસુદેવની ઓ

પાશ્વિક તારીખ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કાળીગદ્ય વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૧૮૮૨ કિંમત ૦.૪૦.

ગ્રંથનામ જીવન ૩૧૫૬ અને ૩૧૫૭
ઉપરોક્ત ગ્રંથોના

વર્ગીક સંદર્ભ : ૪૫ : ૬૫૫.૨૩૩.

ધર્મભક્તિ માર્ગદર્શક

ઓ મધ્યે રહી વસાવો

દરેક વેપારીને ત્યાં મળશે.

મુંબઈ ઇલાકાના જેલના કાયદાનું

ગુજરાતી ભાષાન્તર.

- ૧ યુરોપીઅન કેદી એટલે બધા યુરોપીઅનો, એંગ્લોઈન્ડીઅનો, અમેરીકનો, અને બીજા બધા લોકો પછી તે હિંદી હોય, કે બીજા પણ જેની રહેવાની ટેવ Habit અને રીતભાત Stile) સુપરીન્ટેન્ડન્ટની નજરમાં બીજા સામાન્ય હિંદી જેવી નહિ, પણ લગભગ યુરોપીઅન જેવી હોય તે (૨ ડી).
- ૨ યુરોપીઅન પરદેશી કે જેમને ૧૮૬૪ના ૩મી કાયદાની ૪થી કલમ પ્રમાણે અટકમાં રાખવાની જરૂર પડશે, તો તેમને ચરોડા જેલમાં રાખવામાં આવશે. (૧૨)
- ૩ ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ જ્યારે દરેક જેલો તપાસવાને આવે ત્યારે ઇન્સ્પેકશન વખતે દરેક કેદીને કેદખાનામાં તે મળશે, અને દરેક કેદીને કોઈ પણ જાતની અરજ Request કે ફરીઆદ Complain હોય તો તેને સંપૂર્ણ તક આપશે. અને જેલર તે ચોગ્ય જગ્યાએ મોકલી આપશે. (૩૦)
- ૪ સેન્ટ્રલ જેલ, તેમજ બીજી કોઈપણ જાતની જેલ, કે જ્યાં સુપરીન્ટેન્ડન્ટ રહેતા હશે, તેણે કાયદા પ્રમાણે ૧૨ માસની અંદર તે પ્રાંતની ભાષા એક અભણ ગામડીઆ સાથે વાત કરી શકે, તેમજ પત્રવહેવાર ચલાવી શકે તેવી રીતે તેણે શીખી લેવી જોઈએ. (૪૧)
- ૫ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ પોતે દરેક કાયદો પાડવો જોઈએ, તથા અમલદાર અને કેદીઓ પાસે પડાવવો જોઈએ. (૪૨)
- ૬ રજા મિવાય દરરોજ, બનતાં સુધી સવારના સુર્યોદય પછી, અથવા ૧૦ વાગ્યા પહેલાં સુપરીન્ટેન્ડન્ટ જેલે આવવું જોઈએ, અને જરૂર હોય તો રજાના દિવસોમાં પણ આવવું જોઈએ. (૪૪)

- ૭ એકાંતમાં રાખેલ હોય તેવા કેદીની સુપરીન્ટેન્ડન્ટે દરરોજ અને જરૂરત હોય તો રજના દિવસે પણ મુલાકાત લેવી જોઈએ. (૪૫)
- ૮ ઇસ્પીતાલની સુપરીન્ટેન્ડન્ટે વારંવાર મુલાકાત લેવી જોઈએ, અને માંદાઓ માટે દરેક તબીબી થઈ છે કે નહિ તે જાણવું જોઈએ. (૪૬)
- ૯ કેદીઓને જે શાકભાજી આપવામાં આવતી હોય, તે ખરાબર તાજી અને પુષ્ટિકારક છે કે નહિ, તેની સુપરીન્ટેન્ડન્ટે તપાસ રાખવી જોઈએ. (૪૭)
- ૧૦ સુપરીન્ટેન્ડન્ટે નિયમીત રીતે દર અઠવાડીએ એક ઇન્સ્પેક્શન કરવું જોઈએ, અને કોઈપણ કેદીને કોઈ પણ Complain ફરીઆદ કે Request અરજ કરવાની છે કે નહિ તેની તપાસ કરવી જોઈએ. (૪૮)
- ૧૧ એપી દરદીને અલગ કરી તેની જગ્યા દ્વાર્યા સાફ કરવી જોઈએ, અને ડાક્ટરની ઇચ્છા પ્રમાણે તેના કપડાં દવામાં સાફ કરવાં કે બાળી મુકવાં જોઈએ. (૭૨)
- ૧૨ ડાક્ટરની ઇચ્છા પ્રમાણે વધારેના કપડાં કે ખોરાક કેદીને મળવો જોઈએ. સુપરીન્ટેન્ડન્ટે તે વ્યાજબી ન લાગે તો તેણે ઇન્સ્પેક્ટર જનરલને લખી જણાવવું જોઈએ. (૭૩)
- ૧૩ કેદીની જીંદગી જોખમમાં આવી પડે તેવું કામ ન મળે, તે મુજબ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ જોલરને સૂચના કરશે, અને તેની શક્તિ મુજબનું કામ ડાક્ટરની ઇચ્છા મુજબ સોંપવાને માટે પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરશે. (૭૪)
- ૧૪ કોલેરા કે મરકીના કેશો જેલમાં થતા હોય તો સુપરીન્ટેન્ડન્ટે, ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ, ડીસ્ટ્રીક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ, પબ્લીક હેલ્થના ડાયરેક્ટર પુના, અને સીંધમાં આસીસ્ટન્ટ ડાયરેક્ટર ઓફ પબ્લીક હેલ્થને રીપોર્ટ કરવો જોઈએ. (૭૬)

૧૫. રોગચાળાના વખતમાં સુપરીન્ટેન્ડન્ટ સખ્ત મજુરીના નિયમો ઢીલા કરશે, અને ડાક્ટરની સલાહ પ્રમાણે ખોરાક કપડાં વધારે આપશે, તથા સ્વચ્છતા જાળવવા ડાક્ટરની સલાહ મુજબ વર્તશે. (૭૭)
૧૬. કેદીની ફરીઆદ સાંભળવાને માટે સુપરીન્ટેન્ડન્ટે કોઈપણ વખતે તૈયાર રહેવું જોઈએ. (૭૮)
૧૭. કોઈપણ કેદી પોતાની સજાની મુદત દરમ્યાન સરકારને કોઈ પણ જાતની અરજી કરવા ઇચ્છતો હોય, તો સુપરીન્ટેન્ડન્ટે તે અરજી અને સાથે અંગ્રેજી ટાઈપ કરેલ પત્ર જાંતે તરત મોકલી આપવા જોઈએ. (૮૨)
૧૮. કેદીઓને અનાજ અને બીજી જે કાચી વસ્તુ આપવાની હોય, તે અઠવાડીયામાં એકવાર સુપરીન્ટેન્ડન્ટે તપાસવું જોઈએ, અને રાંધેલા ખોરાકનું વારંવાર વજન કરવું જોઈએ. અને ખાવાની વખતે બંને તેડલીવાર કેદીઓને મળવું જોઈએ. અને તેઓ ખોરાકની જાત કે જથ્થા વિષે જે ફરીઆદ કરે તે સાંભળવું જોઈએ. ભરી રાખવામાં આવતા મસાલા અને શાકભાજી તેની પણ તપાસ કરવી જોઈએ. અને ખોરાક વહેંચવાના વખતે રસોડામાં જઈ વાસણમાં હોય ત્યારે તપાસવો જોઈએ. (૮૮)
૧૯. કાયદાથી જે સત્તા આપવામાં આવી છે, તે સિવાય અમલદારોના પોતાના કે બીજા કોઈના ખાનગી કામ માટે કોઈ કેદીને રોકી શકાય નહિ. (૯૦)
૨૦. કોઈ પણ અમલદાર, કોઈપણ કેદીને પોતાના બચાવ કે કેદીના ભાગી જવાના ખાસ પ્રસંગ સિવાય, મારી શકે નહિ. તેમજ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ સિવાય કોઈ પણ અમલદાર કોઈ પણ સજા પણ કરી શકે નહિ, તેમણે કેદીઓ સાથે દલીલ કરવી નહિ, તેમજ ખરાબ ભાષા પણ વાપરવી નહિ. દરેક અમલદારની

કરજ છે કે તેમણે સભ્યતાપૂર્વક તેમજ નિષ્પક્ષતાપૂર્વક કેદીઓ સાથે વર્તવું જોઈએ. તેમની ફરીઆદ અને દુઃખો ધીરજથી સાંભળવાં, એ જરૂરી છે. અને તે સાચાં હોય તો દુર કરવાં જોઈએ, કેદીને રીસ કે ઉશ્કેરાટનું એક પણ કારણ રહેવા દેવું નહિ. (૧૦૬)

- ૨૧ જેલર દરેક નવા કેદીને કાયદાઓ સમજાવશે અને તેનો ભંગ થવાથી શું સજા થશે તે, અને સારી ચાલ ચલગતની Remmition માણી કેમ મળે તે પણ સમજાવશે. (૧૪૬)
- ૨૨ કેદીઓની ખાનગી મોકલત માટે જેલર જવાબદાર છે. (૧૪૮)
- ૨૩ કેદીને જેલમાં દાખલ કર્યા પછી જેમ અને તેમ તરત, જેલર ડાક્ટર પાસે તેમની તબીબત તપાસવા મોકલશે. સ્ત્રીઓની તપાસ તેમનાં વોર્ડમાં થશે. (૧૪૯)
- ૨૪ હંડીના વખતમાં કેદીઓને શરદી ન લાગે, અને વરસાદના વખતમાં કેદીઓ સુકકા રહી શકે, તેટલાં કપડાં તેમની પાસે છે કે નહિ, તે જેલરે જોવું જોઈએ. (૧૫૪)
- ૨૫ કોઈ પણ કેદી માંદા હોવાની ફરીઆદ કરે, તો જરાપણ ઢીલ વગર તેને દવાખાને લઈ જવો જોઈએ. (૧૫૫)
- ૨૬ દરેક કેદી પાસે કપડાં ને પથારી પુરેપુરા છે કે નહિ, તે જેલરે જોવું જોઈએ. તેમજ Remmition માણી કાયદા, બદલો, શિક્ષા, ને ભાગી જાય તો શું થાય, તે વિષેના કાયદા કેદીને વંચાવવા જોઈએ. (૧૫૬)
- ૨૭ દરેક કેદીનાં કપડાં ખરાબર રીપેર કરેલ છે કે નહિ, તેમજ કેદીને કપડાં ધોવાની, હળમત કરવાની, અને નાહવાની ખરાબર સગવડ છે કે નહિ, તે જેલરે જોવું જોઈએ. (૧૬૦)
- ૨૮ જેલરને કોઈ પણ કેદીને કે સ્ટાફના માણસને સજા કરવાની સત્તા નથી, તેણે માત્ર સુપરીન્ટેન્ડન્ટને જણાવવું જોઈએ. (૧૬૮)

- ૨૯ જેલરે તાજી શાકભાજી મળે, તેવો ખંદોખસ્ત કરવો, અને જરૂર જેટલાં. લીંબુ, આંખલી, કેરી, આપવાં જોઈએ, અને Scurvy રક્તપિત જેવાં દર્દો અટકાવે તેવાં ઝાડ વાવવાનો ખંદોખસ્ત કરવો જોઈએ. (૧૭૩)
- ૩૦ પોલીસોએ કેદીઓની સાથે, માણસને છાજે તે રીતે વર્તણું જોઈએ. તેમજ કેદીઓની ફરીઆદ કે નખખાઈ કે માંદગીની નિશાનીના ખખર તરત પહોંચાડવા જોઈએ.
- ૩૧ સ્ત્રી કેદીની જડતી માત્ર સ્ત્રી વોર્ડર Matron જ લઈ શકે. (૨૨૮)
- ૩૨ ખોરાક સારો ન હોય. પુરો ન હોય, કે સારી રીતે પકાવેલ ન હોય, તો તેની ફરીઆદ મેટ્રને સુપરીન્ટેન્ડન્ટને કરવી જોઈએ. (૨૨૯)
- ૩૩ જ્યારે સ્ત્રી કેદીને ઓરડામાં રાખવામાં આવે, ત્યારે તેની જરૂરીઆત માટે એક (મેટ્રન) સ્ત્રીએ દરેક વખતે ચારી-કુંચી સાથે હાજર રહેવું જોઈએ. (૨૩૦)
- ૩૪ જ્યારે તેની પાસે રાખવાને મેટ્રન ન હોય, તો રાત્રીના બેરેકસમાં રાખવી જોઈએ. (૨૩૧)
- નોંધ. કોઈ કેદીને ગુન્ડો કર્યા વિના એકાંતમાં રાખી શકાય નહિ.
- ૩૫ Main gate મુખ્ય દરવાજા ઉપરનો વોર્ડર લખી અને વાંચી જાણું તેવોજ હોવો જોઈએ. (૨૩૩)
- ૩૬ દરવાજા ઉપર કોઈ પણ માણસો પછી તે કેદી હોય તો પણ તેની જડતી બની શકે તેટલી સહ્યતાપૂર્વક લેવી જોઈએ. (૨૩૮)
- ૩૭ દરવાજાના વચ્ચે ઘડીઆળ, ચાવીની પેટી, ને જેલના કેદીઓની સંખ્યા બતાવતું પાટીયું હોવું જોઈએ.
- ૩૮ કેદીઓને કારકુન તરીકે નીચેના કામે આપી શકાય છે. કેદીઓની અરજી, કાગળની તકલો, રીપોર્ટીનું, હિસાબનું રેકૉર્ડ-મેન્ટ, ને સેલ્સ વગેરેનું. (૨૪૭)

- ૩૯ દરેક ઇન્સ્પેશન વખતે ડાક્ટરે પોતાની ફરજ તરીકે હાજર રહેવું જોઈએ. અને કોઈ પણ કેદીને કોઈ પણ જાતનો ચેપી રોગ કે ચામડીનું દર્દ છે કે નહિ તે જોવું જોઈએ. (૨૫૮)
- ૪૦ એકાંતમાં રાખવામાં આવેલ હોય તેવા દરેક કેદીને ડાક્ટરે મળવું જોઈએ, અને જે કેદીની શારીરિક કે માનસિક અશક્તિ જુવે તો, તે તેણે સુપરીન્ટેન્ડન્ટને લખીને જણાવવું જોઈએ, કે આ માણસને અહીંથી ખસેડવાની જરૂરત છે. (૨૫૯)
- ૪૧ જેલમાં દાખલ થયેલ નવા કેદીની ૨૪ કલાકમાં તપાસ કરવી જોઈએ, ને જે તેને કોઈ જાતનો રોગ ન હોય તો જ ખીજની સાથે તેને ભેળવવો જોઈએ. નહિ તો જુદો રાખવો જોઈએ. (૨૬૨)
- ૪૨ સગ્ન નહિ પામેલ કેદીના શરીર ઉપર મારનાં કોઈ પણ ચીન્હ હોય, તો તેના જે કોર્ટમાં કેસ ચાલતો હોય ત્યાં રીપોર્ટ મોકલવો જોઈએ. અને હથીઆરથી ઇજા થઈ હોય તો ડીસ્ટ્રીક્ટ કે ફસ્ટ ક્લાસ માજિસ્ટ્રેટને સુપરીન્ટેન્ડન્ટ મારફત રીપોર્ટ મોકલવો જોઈએ. (૨૬૩)
- ૪૩ કેદી દાખલ થાય ત્યારે તેને કામ સખ્ત, સાધારણ, કે હલકું આપવું તે નક્કી કરીને (હિસ્ટરી ટીકીટ) નોંધ બુકમાં લખવું જોઈએ, કેદી કેવી રીતે ઉછર્યો છે તે, જ્યાં તે રહ્યો હોય ત્યાંના હવાપાણી, વગેરે જોવું, તેમજ મસલ, હોઠ, વગેરેના ચિહ્ન જોવાં, કે જેથી તેના શરીરનો ખાંધા કે મગજની ખીમારી વગેરે જાણી શકાય, તેમજ ખોરાકની પણ શું જરૂરત છે, તે નક્કી કરવું જોઈએ. (૨૬૫)
- ૪૪ દર અઠવાડીએ કેદીઓનું વજન થવું જોઈએ. અને કોઈ પણ નખળા માણસને સખ્ત કામ આપવામાં નથી આવતું ને તેની ખાત્રી કરવી જોઈએ. તેમજ જે માણસ વજન ગુમાવતો જ જતો હોય તેને અલગ રાખવો જોઈએ, જેથી ડાક્ટર અને સુપરીન્ટેન્ડન્ટ ધ્યાન રાખી શકે, તેવા કેદીને કામ કરતો હોય

ત્યારે પણ તપાસવો જોઈએ. અને જરૂર જણાય તો તેવા કામમાંથી તેને મુક્ત કરવો. (૨૬૬)

- ૪૫ કેદી છુટતી વખતે માંદો હોય તો તેને નજદીકની ઇસ્પીતાલમાં મોકલવો જોઈએ, અને તેમ કરવામાં પણ ભય હોય, ને કેદીની ઈચ્છા હોય તો, તેને જેલમાં રાખી શકાય. (૨૬૮)
- ૪૬ હંડી કે બીનાશવાળી હવાના કારણે કેદીને કેટલા કલાક આરામ આપવો, કે કામ લેવું તેની સુચના ડાક્ટર જેલરને આપશે. (૨૬૯)
- ૪૭ કેદીની (ટ્રાન્સફર) જેલ બદલી કરતી વખતે તે મુસાફરી કરવાને લાયક છે કે નહિ, તેની અને માંદા કેદી માટે રસ્તામાં ખાવાનો જરૂરી ખોરાક છે કે નહિ, તેની જવાબદારી ડાક્ટર ઉપર છે. (૨૭૪)
- ૪૮ નમળા અને બુઢા કેદીઓને અલગ રાખવા જોઈએ. અને જરૂરત પ્રમાણે તેમને ગુદો અથવા વધારે ખોરાક અને કપડાં તેમજ કામળો આપવો જોઈએ. અને રાત્રીના તેમને વધારે વખત પેશાબ કરવા જવું જોઈએ તે વિષે સંભાળ રાખવી. (૨૭૬)
- ૪૯ જે કોઈ કેદી માંદો હોય તો તેના કોઈ સગા સંબંધી કેદીને તેની સારવાર માટે મોકલવાને ડાક્ટરે સુપરીન્ટેન્ડન્ટને ભલામણ કરવી. (૨૭૭)
- ૫૦ કોઈ પણ કેદી માંદો છે એવી ડાક્ટરને ખબર મળે તો તેણે ગમે તે વખતે તેને જોવા જવું જોઈએ. (૨૮૧)
- ૫૧ જેલમાં કેવું ને કેટલું પાણી વાપરવું, તે ડાક્ટરે નક્કી કરવું જોઈએ. અને પાણીની જાત વિષે કોઈ શંકા પડે, તો તપાસવાને એનેલાઈઝરને મોકલવું જોઈએ. અને તેનો રીપોર્ટ ઇન્સ્પેક્ટર જનરલને મોકલવો જોઈએ. (૨૮૧)
- ૫૨ કેદીને રહેવાના મકાન ડાક્ટરે તપાસવા જોઈએ, અને તે કેદીને રહેવાને લાયક છે કે નહિ, તે વિષે સરટીફિકેટ આપવું જોઈએ. (૨૮૫)

- ૫૩ હિંદી કેદીઓને નૈતિક અને ધાર્મિક કેળવણી આપવાને માટે જેલ જે (ડીવીઝન) વિભાગમાં આવેલ હોય, ત્યાંના કમિશ્નરે અંદોજસ્ત કરવો જોઈએ. તેણે હિંદુ અને મુસલમાન અમલદાર કે બીન અમલદાર માણસની તે માટે નિમણુંક કરવી જોઈએ. તેઓ જેલ સુપરીન્ટેન્ડન્ટની સાથે નક્કી કરેલા ટાઈમે જેલમાં પડતા તહેવારો અને રજાના દિવસે તેમ કરી શકશે. મુંબઈની જેલમાં ગવર્નમેન્ટ તરફથી આવા માણસની નિમણુંક કરવામાં આવશે. (૩૩૯)
- ૫૪ જેલમાં કોઈપણ માણસને પોતાનો ધર્મ અદલવાની પરવાનગી આપી શકાય નહિ. મિશનરીઓ, ક્રીશ્ચીયન ન હોય તેવા હિંદીને ઉપદેશ આપી શકે નહિ. (૩૪૬)
- ૫૫ જેલ કમીટીની નિમણુંક ત્રણ વર્ષને માટે થાય, પણ જરૂર પાલી પડે તો દર વર્ષે તે ભરી દેવી જોઈએ, અને તે ગવર્નમેન્ટ ગેઝેટ કે સીંધ ઓફીસીઅલ ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ થશે. (૩૫૦)
- ૫૬ જેલ કમીટીની નીચે પ્રમાણે ફરજો છે. કેદીઓની પાતાની કે તેમના તરફથી કોઈએ કરેલી અરજી સાંભળવી, તેમજ તેમના પ્રતિનિધીઓને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળવા, ને તેમની ઈચ્છા હોય તો, ને વ્યાજબી લાગે તો અરજી ગવર્નમેન્ટને મોકલવી. (૩૫૩ ડી)
- કમીટીનો કોઈપણ મેમ્બર જેલર જોઈ શકે પણ સાંભળી શકે નહિ, તેવી રીતે કેદી સાથે વાત કરી શકે, કમીટીના મેમ્બર પાસે કરેલ સ્ટેટમેન્ટ કે ફરીઆદ માટે કોઈપણ કેદીને સજા થઈ શકે નહિ. (૩૫૩ નોટ)
- ૫૭ માજીસ્ટ્રેટે દર અઠવાડીએ જેલની મુલાકાત લેવી જોઈએ, ને ત્રણ મહિને કમીટી બોલાવવાની વ્યવસ્થા પણ તેમણેજ કરવી જોઈએ. (૩૫૨)
- ૫૮ નીચેના કેદીને ફટકાની સજા ન થઈ શકે.

- ૧ પાંચ વર્ષથી વધારે સગ્ન હોય તેને.
- ૨ ૪૫ વર્ષથી વધારે જેની ઉંમર હોય તેને.
- ૩ કોઈપણ સ્ત્રીને:
- ૪ ત્રણ મહીનાથી ઓછી સગ્ન હોય તેને (૩૬૭-૩).
- ૫૯ સ્ત્રી કેદીની જડતી સ્ત્રીઓની લાજરીમાં મેટ્રન કે સ્ત્રી વાઈરજ વર્ધ શકે, તેઓ ન હોય તોજ જોલરના હુકમથી સ્ટાફના કોઈ માણસની સ્ત્રી પણ તેમ કરી શકે. (૩૬૯)
- ૬૦ ૧ બ્રાહ્મણ કેદીઓને જમવા વખતે મુગટો અને બધા વખત માટે જનોઈ રાખવાની છુટ છે. (૩૭૦) નોટ ૧
- ૨ પારસીઓને સદરો ને કસ્તી રાખવાની છુટ છે.
- ૩ લી ગાયતોને તેમનું લીંગ ચાંદીમાં મઢેલું, કે કપડામાં રાખવાની છુટ છે.
- ૪ રોમન કેથોલીકને સ્કેપ્યુલરસ પહેરવાની અને જેનો ધંધો વાર્મિક ઉપદેશ આપવાનો હોય તેવા કેદીને આધ્યાત્મિક કસરત કરવાને રોસેરીઝ વાપરવાની ટેવ હશે, તેને તે વાપરવા દેવામાં આવશે. (૩૭૦૪)
- ૫ શીખ કેદીઓને તેમની કીરપાન, કાંસકી, ને લોદાની રીંગ વાપરવાની છુટ છે. (૩૭૦-૫)
- ૬૧ દરેક નવા દાખલ થનાર કેદીને ૧૦ દિવસથી ઓછા નહિ એટલા દિવસ માટે (કવોરેનટાઈનમાં) અલગ રાખવામાં આવશે, અને દઈ જોયા પછી ડાક્ટરની મંજૂરી પ્રમાણે વધુ પણ રાખી શકાશે. (૩૭૧)
- ૬૨ દરેક કેદી દાખલ થાય કે તરતજ તેને સાબુથી નહાવાનું કહેવું, અને તેના કપડાં ગોડાઉનમાં મુકે તે પહેલાં ધોવાવવાં, અને ડાક્ટરને જરૂર લાગે તો બઠ્ઠીમાં સાફ કરાવવાં. (૩૭૨)
- ૬૩ કેદી દાખલ થયા પછી ડાક્ટર તેને તરતજ તપાસશે, ને તેની ઉચાઈ, વજન, અને તેનું ડાક્ટરી નિયમ પ્રમાણે કેટલું વજન

જોઈએ, તે અને તખીઅત કેવી છે તે લખશે. તેમજ સખ્ત સખ્ત હશે તો કેવા કામને માટે લાયક છે તે પણ જણાવશે. અને જો કેદીની તખીઅત સારી નહિ હોય, અથવા સખ્ત મજુરી માટે લાયક નહિ હોય, તો તેનાં કારણો હીસ્ટરી ટીપ્પીકમાં જણાવશે. (૩૭૫)

૬૪ કેદીના શરીર ઉપર મારના તાગ્મ થા હશે તો ડાક્ટર સંભાળ પૂર્વક તે નોંધશે. અને તેની કાપી જેલ સુપરીન્ટેન્ડન્ટને આપશે. સુપરીન્ટેન્ડન્ટની ઇચ્છા હશે તો અથવા કેદી કહેશે તો ઇગ્ન કેમ થઈ તેનું રિપોર્ટમેન્ટ લઈને તે ડીસ્ટ્રીક્ટ માજિસ્ટ્રેટને મોકલી આપવામાં આવશે. (૩૭૬)

૬૫ કેદીને કામ આપવામાં આવે ત્યારે, સારી ચાલચલગતથી શું બદલો મળે છે, તે, અને જેલની વ્યવસ્થાનો ભંગ કરવાથી શું સજ્જ થશે તે, અને પૈસા નીકળશે તો તે જમ થશે એમ જેલરે કેદીને સમજાવવું જોઈએ. (૩૭૮)

૬૬ વાળ કાપવાના નિયમો નિચે મુજબ છે.

૧ પુરુષ કેદીને એક મહિના કરતાં વધારે સજ્જ થઈ હશે, તો તેના બાલ દર પખવાડીએ કાપી નાખવામાં આવશે. છુટવાનો એક મહિનો બાકી હશે ત્યારે બાલ કાપવામાં નહિ આવે.

૨ કેશ ચાલતો હોય, સાદી સખવાળા, અને જેની અપીલ કરી હોય એટલે કે સજ્જનું ચોક્કસ ન થયું હોય, તેવા કેદીના બાલ તખીઅત કે આરોગ્યના કારણે જરૂરત હશે તેટલાજ કાપવામાં આવશે.

૩ શીખ કેદીના બાલ તખીઅતના કારણે ડાક્ટરની લેખીત પરવાનગી વગર કાપવામાં આવશે નહિ.

૪ જે મુસલમાનો ધર્મનો વાંધો લીએ તેમની દાઢી ત્રણ ઇંચ રાખીને કાપવામાં આવશે. પણ જેને દાઢીમાં જીવડા હશે કે ચામડીનું દર્દ હશે, તેમની તો નજદીકમાંથી કાપવામાં

આવશે. વધારે દાઢી રાખવા દેવામાં આવશે નહિ. (૩૮૦-૧-૨-૩-૪)

- ૬૭ વાળ કાપવાની બાબતમાં કોઈ કેદીને લાગે કે તે અપમાનકારક છે, કે તેમનો સામનો કરવા જેવું છે, તો સુપરીન્ટેન્ડન્ટે તે વાત પડતી મુકવી, અને તે બાબત કેદીની હિસ્ટરી ટીકીટમાં લખીને પ્રિન્સિપેક્ટર જનરલને જણાવવી. (૩૮૧ A)
- ૬૮ કેદીને જે દિવસે સજા થઈ હોય તે, તેમજ છુટવાનો હોય તે, બંને સજાના દિવસો ગણાય, એક દિવસની જેને સજા થાય તેને તેજ દિવસે છોડવો જોઈએ, પણ ૨૪ કલાકની સજા થાય તો તેટલો વખત રાખી શકાય. (૩૮૫ નોટ)
- ૬૯ સજામાં મહિનો ત્રીસ દિવસનો ગણવામાં આવશે. દાખલા તરીકે ૨૭ ફેબ્રુઆરીએ દોઢ મહિનાની સજા થઈ હોય તો તે ૧૬ માં માર્ચે છુટે. (૩૮૮)
- ૭૦ દંડની સજા બીજી સજાની સાથે ભોગવવાની ન હોય. (૩૯૪)
- ૭૧ કોઈપણ સ્ટેટની જેલમાંથી તેની સામેના આક્ષેપોનો જવાબ આપવાને, કે સાક્ષી આપવાને, જે કેદી આવશે તેને સજા નહિ થએલ કેદી ગણવામાં આવશે. (૩૯૫)
- ૭૨ કોઈપણ કેદીનો આખો દંડ કે તેનો કોઈપણ ભાગ ભરાણો હોય, કે કોર્ટે તેમાં ફેરફાર કર્યો હોય, તો તે વિષે કેદીને ખબર આપવી જોઈએ, તેમજ રજીસ્ટર વારંટ, ને હિસ્ટરી ટીકીટમાં તે લખવું જોઈએ. અને સુપરીન્ટેન્ડન્ટની જેલરે તે ઉપર સહી લેવી જોઈએ. (૪૦૫)
- ૭૩ જ્યારે કોઈ કેદીને દંડના બદલામાં અમુક મહિનાની સજા હોય, ત્યારે ગમે તેટલો દંડ ભરાય તો તે મહિનાનો કેટલામો ભાગ છે તેમ ગણવું, ને પછી તેના દિવસ ગણવા, આખા દિવસ ન આવે તો ગમે તેટલા ભાગનો એક આખો દિવસ કેદીના લાભમાં ગણવો. (૪૦૭)

- ૪૪ ચાખખા મારવાની સગ્ન જેને થએલ હોય તે કેદી ચાખખા ખમી શકે તેમ છે કે નહિ, તે માટે ડાક્ટરે સરટીશીકેટ આપવું જોઈએ. જો તે ખમી શકે તેમ ન હોય તો, અથવા ઓછા ખમી શકે તેમ હોય તો, સગ્ન કરનારી કોર્ટને તે માટેની ખબર આપવી જોઈએ. (૪૦૯)
- ૪૫ દરેક દેશમાં ચાખખા (Flogging) નિતંબ (કુત્રા) ઉપરજ મારવાનો રિવાજ છે. ચાખખા મારવા પહેલાં Antiseptic Solution સળો ન થાય તેવી દવામાં બોળેલું પાતળું કપડું તેને પહેરાવવું જોઈએ. (૪૧૧)
- ૪૬ ચાખખા મારવાની સોટી ૧૬ વર્ષ અને તેની ઉપરના માણસો માટે અડધા ઇંચ (ડાયમેટર) ગોળાકાંથી વધારે જાડી ન હોવી જોઈએ, ૧૬ વર્ષથી નીચેના માટે તેથી પાતળી હોવી જોઈએ. (૪૧૨)
- ૪૭ ન્યાયખાતા તરફથી જેને અમુક વખતને માટે Separate એકાંતમાં રાખવાની સગ્ન થઈ હોય, તેવા કેદીને તે સમયથી પહેલાં અને પછીના ૭ દિવસ સુધી, તેવી સગ્ન થઈ શકે નહિ. (૪૧૯)
- ૪૮ એકાંતમાં રાખવાની સગ્ન જે કેદીને થઈ હોય તે, તેની સગ્ન ભોગવવાને લાયક છે કે નહિ, તેની ડાક્ટરો તપાસ થયા પહેલાં કોઈ કેદીને એકાંતમાં રાખી શકાય નહિ. (૪૨૦)
- ૪૯ કોર્ટ જેને એકાંતમાં રાખવાની સગ્ન કરી હોય, તેવો કેદી શારીરિક કે માનસિક માંદગીના કારણે તેવી સગ્ન ભોગવી શકે તેમ ન હોય, તો આ. જી. પી. એ સગ્ન કરનાર કોર્ટને તે બાબતનો રીપોર્ટ કરવો જોઈએ. (૪૨૧)
- ૫૦ દાંડ ભરવાથી કે સગ્ન માફ થવાથી કોઈ કેદીને છોડવાનો હુકમ આવે, તો તે હુકમ ક્યારે મળ્યો, અને કેદીને ક્યારે છોડ્યો તે લખવું જોઈએ. (૪૨૬)

- ૮૧ કેદીને છુટવાની તારીખ રવિવાર, નાતાલ, રાજાના જન્મ દિવસ, કે રાજાના દિવસે આવતી હોય, તો તેને આગલે દિવસે કેદીને છોડી મુકવો જોઈએ. (૪૨૭)
- ૮૨ સાધારણ રીતે કેદીને સવારના પહોરમાં છોડી દેવો જોઈએ. કોઈ પણ કેદીને સવારના ૧૦ વાગ્યા પછી રોકી શકાય નહિ. જો તેનો જેલનો પોષાક મેલો હોય તો ધોવાને માટેજ રોકી શકાય. પણ સાંજના પાંચ વાગ્યા પછી તો કોઈ પણ સંજોગમાં રોકી શકાય નહિ, સુપરીન્ટેન્ડન્ટ જેલમાં તે વખત દરમ્યાન ન આવેલ હોય, તો જેલરે રજીસ્ટર નં. ૧૩ માં નોંધ કરી ને કેદીને છોડી મુકવો જોઈએ. (૪૨૮)
- ૮૩ છુટવાની આગલી તારીખે કેદીને ડાક્ટર પાસે લઈ જવો જોઈએ, ત્યાં તેની તબીબત અને વજનની નોંધ થવી જોઈએ, છુટવાને દિવસે જેલર સુપરીન્ટેન્ડન્ટ પાસે લઈ જશે, અને તે છુટવાનું વારંટ, હિસ્ટરી ટીકીટ, રજીસ્ટર નંબર, તેના કપડાં અને મિલકત વગેરે રજુ કરશે. (૪૨૯)
- ૮૪ કેદીના છુટવાને વખતે તેના નામે જે મિલકત હોય તે સોંપી દેવી જોઈએ, અને તે બદલ તેમજ જેલના વખત દરમ્યાન તેને જે પગાર અથવા ભથ્થું મળ્યું હોય, તે પણ સહી લઈને આપી દેવું જોઈએ. (૪૩૦)
- ૮૫ ૧ દરેક છુટનાર માણસ જેલની હદ છોડે તે પહેલાં તેને પુરેપુરું ખાવાનું આપવું જોઈએ. (૪૩૨)
- ૨ કેદી પાસે પુરતા પૈસા ન હોય તો ટીકીટ આપવી, ટીકીટ પકડાએલ હોય ત્યાંની, કે કેદીના ઘર સુધીની આપવી એ સુપરીન્ટેન્ડન્ટની મુન્સફી ઉપર આધાર રાખે છે.
- ૩ સી ક્લાસના કેદીને થર્ડ ક્લાસની પાસ કે પૈસા અને મુસાફરી ૧૨ કલાક કરતાં લાંબી હોય, તો દર બાર કલાકે

કે તેના કોઇ પણ ભાગ માટે ૦) ને આના ભથ્થા માટે આપવા જોઇએ.

૪ છુટનાર કેદીનું કેકાણું રેલ્વે સ્ટેશનથી દુર હોય, તો દર ૧૫ પંદર માઇલે ચાર આના આપવા જોઇએ, પાંચ માઇલથી ઓછું હોય તો નહિ.

૫ માંદગી કે બીજા કારણે કેદી ચાલી શકે તેવી સ્થિતિ ન હોય, તો સુપરીન્ટેન્ડન્ટ વ્યાજબી લાગશે તેટલું માડી માફ આપશે. (૪૩૩-૧-૩ A. B. C.)

૮૬ એક કેદીને સજા થયા પછી, ને અમુક જેલમાં મોકલાવ્યા પછી, સગવડતાને કારણે બીજા જેલમાં મોકલવાનું હોય તો, અને તેની પાસે પૈસા હોય તો પણ, તેને ટીકીટ આપવી જોઇએ. પણ તોફાન કરવાથી તેની બદલી થઈ હોય તો તેમ કરવામાં નહિ આવે. (૪૩૩-૩)

૮૭ કેદીને ઇનામ, બક્ષીસ, કે પગાર મળેલ હોય તે છુટ્યા પછી, ઘેર પહોંચવાને માટે ટીકીટ કે ભથ્થામાં વાપરવું પડે તેમ કરવું ન જોઇએ. (૪૩૩-૪)

૮૮ આ કાયદો જેનો કેશ ચાલતો હોય તેવા, કે જેને જામીન ઉપર છુટેલ હોય તેવા, તેમજ લશ્કરી કોર્ટે સજા કરેલ હોય, તેને પણ લાગુ પડે છે. (૪૩૩-૫)

૮૯ હિંદી ભાવી લશ્કરીને સજા થઈ હોય તો, જે જેલમાં તેને પ્રથમ રાખવામાં આવેલ હશે, ત્યાંથીજ તેને છોડવામાં આવશે. (૪૩૪)

૯૦ કોઇપણ કેદીને તિવ્ર કે ભયંકર દર્દ હોય ને તેની સજા પુરી થયા પછી પણ, તેની ઈચ્છા વિરુદ્ધ તેને જેલમાંથી રજા આપી શકાય નહિ, પણ ડાક્ટરની સલાહ પ્રમાણે તેને ઈસ્પીતાલમાં રાખવો જોઇએ.

૯૧ ડાક્ટરને એમ લાગે છે કે અમુક કેદી બહુજ માંદો છે, અને તેને જેલમાં રાખવામાં આવશે તો, એ માંદગીમાં તેનું મરણ

થવાની બીક છે, અને તેને છોડી મુકવાની જરૂરીઆત છે. તો તે પોતાનો રીપોર્ટ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટને આપશે, અને તે સજ્જ કરનાર કોર્ટ અને આઈ. જી. પી. ને મોકલશે, અને તેને યોગ્ય લાગશે તો છોડવામાં આવશે. (૪૩૬)

૯૨ જો કેદીનું જેલમાં મરણ થાય, તો તેના નજીકના સગાંને બનશે તેટલી જલદી ખબર પહોંચાડશે. જો ઠેકાણાની ખબર નહિ હોય તો સજ્જ કરનાર મેજિસ્ટ્રેટ કે પોલીસ મારફત તેમ કરશે. તેનું શરીર સગાંને સોંપશે, અથવા તો તે જે ધર્મનો હશે, એ ધર્મના રીવાજ મુજબ રાખની વ્યવસ્થા-અંતિમ ક્રીયા થશે. (૪૩૯)

૯૩ કોઈપણ કેદીને અપીલ કરવાની ઇચ્છા હોય, અને તે માટેની મુદત બાકી હોય તો, અરજ ઉપર સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટની સહી કરીને ચુકાદાની સાથે તરતજ મોકલી આપવામાં આવશે. (૪૪૨)

૯૪ જે કેદીને અપીલ કરનાર સગાં કે દોસ્ત ન હોય, અને જો ભણેલ ન હોય તો, સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ સજ્જ કરેલ કોર્ટ પાસેથી જજમેન્ટની કોપી (ચુકાદાની નકલ) મેળવી અપીલ કરવાનો બંદોબસ્ત કરશે.

૯૫ જો અપીલનો જવાબ સાધારણ કોર્ટનો પંદર દિવસમાં, અને હાઇકોર્ટનો એક માસમાં ન આવે, તો સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ યાદી મોકલે અને તે પછી પરીણામની તપાસ કરે. અને જે જવાબ આવે તે કેદીને સંભળાવે અને તેની હીસ્ટરી ટીકીટમાં લખે. (૪૪૬)

૯૬ કેદી પોતાની સજ્જ માફ કરવાની કે ઓછી કરવાની અરજ કરી શકશે. (૪૪૭)

૯૭ કેદીને અરજ કરવા માટેની બધી સગવડતાં આપવામાં આવશે; અરજ તે પોતે લખે કે તેના દોસ્ત કે સગાં લખે, પણ તેની નીચે સહી કરે તો સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટે ધ્યાન રાખવું જોઈએ, કે તેણે સમજીને સહી કરી છે કે નહિ. તેના સગાં કે બીજા પરચારી

અરજી કરી શકે, પણ કેદીની સહી વાળી અરજી તો સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ મારફત જવી જોઈએ. (૪૪૮)

૯૮ જે કેદીની અરજી ગવર્નમેન્ટે કાઢી નાખી હોય તેવા કેદીને ફરી અરજી કરવા માટે કમીટીના માણસોની રજા મેળવવી જોઈએ. (૪૫૧)

૯૯ દરેક નવા-સજા પામેલા કેદીને પોતાના સગાં અને દોસ્તો સાથે મળીને અપીલ તૈયાર કરવાની, કે જમીન આપવા માટે કે કાગળ લખવા માટે એક બે વખત સગવડતાં આપવામાં આવશે. અને તેની મીલકત તેમજ કુટુંબની વ્યવસ્થા માટે પણ સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ બે કરતાં પણ વધારે વખત માટે રજા આપી શકશે. (૪૫૪-૧)

૧૦૦ હંડ ભરવાને કે જમીનગીરી આપવાને માટે ગમે ત્યારે સગાં કે દોસ્તની સાથે પત્ર વહેવાર કરી શકશે. તેમજ તેમને મળી શકશે.

૧૦૧ દરેક જન્મ દેશ નીકાલ, કે બીજા કેદીને સજા થયેલ હોય ત્યારે, જે જેલમાં હોય ત્યાંથી બીજી જેલમાં અદલાવાના હોય, ત્યારે તેમનાં સગાં અને મિત્રોને એક કે તેથી વધું મુલાકાત આપવી. (૪૫૩-૩)

૧૦૨ મોતની સજા થઈ હોય એવા કેદીને પણ એવી મુલાકાતો આપવામાં આવશે. અને તેનાં સગાં મિત્રો અને કાયદાના સલાહકાર વગેરે સાથે સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટની ઈચ્છા પ્રમાણે સંબંધ રાખવા દેવામાં આવશે. (૪૫૪-૪)

૧૦૩ દરેક સજા પામેલ કેદીને દર ત્રણ મહિને એક મુલાકાત અને એક કાગળ લખવાની તેમજ મેળવવાની છુટ છે. ખરાબ ચાલચલગતના કારણે તે સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ બંધ કરી શકે. (૪૫૫)
૧ વાર્ડર દર મહિને અને વોચમેન દર બે મહિને કાગળ લખી શકે.

૨ મુલાકાતને માટે લખેલ કાગળ ગણવામાં આવશે નહિ.

- ૩ સુપરીન્ટેન્ડન્ટની રજાથી મુલાકાતને બદલે કેદી (રીપ્રાઇઝ) જવાબ આવે તેવો કાગળ લખી શકશે, અથવા કાગળને બદલે મુલાકાત લઈ શકશે.
- ૪ કોમ્પ્યુ વખતે કેદીને ગુન્હાના કારણે માત્ર ચેતવણી આપેલ હશે, તેની સજામાં ગણતરી નહિ થાય. (૪૫૫-૧-૧-૩-૪)
- ૧૦૪ ૪૫૫ ની કલમમાં જણાવે છે તેથી ઓછા વખતની અંદર પણ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ પોતાની ઈચ્છા હોય તો કાગળ કે મુલાકાત આપી શકે છે. ખાસ જરૂરી કામ જેવા કે, સગાંનું મરણ, કેદીની બચાવ માંગી, અથવા તો કેદીના સગાં દુરથી જોવા આવેલ હોય, તેમને મુલાકાતની ના પાડવાથી હેરાનગતી થાય તો, અથવા કેદી છુટવાનો હોય ત્યારે, પોતા માટે ધંધાની શોધ માટે કે એવા બીજા જરૂરી કામ માટે રજા આપી શકે. જરૂરી કામને માટે સુપરીન્ટેન્ડન્ટના નામે કોઈ કાગળ લખવામાં આવશે તો તેનો બાવાર્થ કેદીને કહેવામાં આવશે. (૪૫૬)
- ૧૦૫ મુલાકાતને માટે બે માણસો આવી શકે, પણ નજીકના સગાં હોય તો પાંચ માણસો આવી શકે. (૪૫૭)
- ૧૦૬ મુલાકાતની માંગણી સુપરીન્ટેન્ડન્ટની ઈચ્છા પ્રમાણે મોઢેથી કે લખીને કરવી પડશે. જો કેદીને મુલાકાતનો હક નહિ હોય, તો અરજ કરનારને તરત જ ખર્ચર આપવામાં આવશે. (૪૫૮)
- ૧૦૭ મુલાકાત લેવાનો વખત કયો છે તે, જેલની બહાર લખીને ચોંટાડવામાં આવશે. (૪૫૯)
- ૧૦૮ મુલાકાત સાધારણ રીતે વીશ મીનીટથી વધુ લેવા દેવામાં આવશે નહિ. પણ સુપરીન્ટેન્ડન્ટની ઈચ્છાથી તે ટાઇમ વધી શકશે. (૪૬૩)
- ૧૦૯ કેદીને કાગળ મેળવવાનો હક ન હોય, અને તેના નામ ઉપર કાગળ આવે તો, તેનો હક થાય ત્યાં સુધી કે તે છુટે ત્યાંસુધી સુપરીન્ટેન્ડન્ટે તે કાગળો રાખી મુકવા જોઈએ. અથવા તો

કાગળ કેદીને નહિ આપવાનું કારણ ખતાવી મોકલનારને પાછો મોકલવો જોઈએ. (૪૬૬)

૧૧૦ કેદીનો કાગળ મોકલવામાં કે તેને આપવામાં નકામી ઢીલ ન થવી જોઈએ. (૪૬૫)

૧૧૧ કેદીનો જે કાગળ આવેલ હોય અને તેને હક પ્રમાણે મળેલ હોય, તેનો નાશ કરતાં પહેલાં તે રાખવાનો છે કે નહિ, તે કેદીને પુછવું જોઈએ. (૪૬૭)

૧૧૨ જે કેદીને મુલાકાતનો હક્ક હોય, તેવા કેદીને મુલાકાતને માટે કોઈ એવો માણસ આવેલ હશે કે, જેની મુલાકાતથી જાહેર પ્રજાને નુકશાન થાય, કે જે સમજાઈ જાય તો સુપરીન્ટેન્ડન્ટ ઓર્ડર બુકમાં તેના કારણોની નોંધ કરી મુલાકાત માટે ના પાડી શકશે. (૪૬૯)

૧૧૩ ટ્રાન્સફર વખતે કેદીઓ પાસે વધારે સામાન હોય તો ગાડું આપવું જોઈએ. (૪૭૬)

૧૧૪ દરેક ટ્રાન્સફર થનાર કેદીને ઉપડતાં પહેલાં ગરમ ખોરાક ખાવાને આપવો જોઈએ. (૪૮૬)

૧૧૫ કેદીને અરજી કરવાનો હક હોય, તેટલા ટાઇમની અંદર અથવા અરજી કરી હોય તો, તેનું પરીણામ ન આવે ત્યાં સુધીમાં તેને બીજી જોઈલમાં મોકલી શકાય નહિ. (૪૮૮)

૧૧૬ જેની તબીયત નરમ હોય તેવા કેદીને, આઇ. જી. પી. ની પરવાનગી વગર એક જેલમાંથી બીજી જેલમાં મોકલી શકાય નહિ. (૪૯૧)

૧૧૭ જે જેલમાં રોગચારો હોય તેના છેલ્લા કેસ પછી ૨૧ દિવસ સુધીમાં તેનાથી ટ્રાન્સફર કરી શકાય નહિ, કે લઈ શકાય નહિ. તેમ છતાં ટ્રાન્સફર આવે તો ડોક્ટર તપાસ કરીને નક્કી કરશે કે તેમને કેટલાં દિવસ અલગ રાખવા. (૪૯૨)

૧૧૮ જે વિભાગમાં કોલેરા ચાલતા હોય તે વિભાગની જેલમાં, કે

તે વિભાગની જેલમાંથી, તેમજ કેદીઓને જે રસ્તે થઇને જવાનું હોય, ત્યાંના કોઈપણ ભાગમાં કોલેરા હોય તો ટ્રાન્સફર થઈ શકે નહિ. (૪૯૪)

૧૧૯ ટ્રાન્સફરમાં કોઈ કેદીનું મરણ થાય તો, નજદીકના માજિસ્ટ્રેટને જેના ચાર્જમાં કેદી હોય, તેણે ખબર આપવી. તેઓ કારણોની તપાસ કરશે અને ઇન્સ્પેક્ટર જનરલને તેનો રીપોર્ટ કરશે. કેદીના સગાંને જે જેલમાંથી ટ્રાન્સફર થઇ હશે, તે જેલના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ ખબર આપશે. (૪૯૬)

૧૨૦ સ્ત્રી કેદીઓનું મકાન પુરૂષ કેદીઓ જોઈ કે વાતચીત ન કરી શકે તેવી રીતે હોવું જોઈએ. તેમજ ૧૮ વર્ષની નીચેના, અને ૪૫ વર્ષની ઉપરના, તેમજ દીવાની અને ફોજદારી કેશના, અને કાચા પાકા કેદીને જુદા રાખવાં જોઈએ. (૪૯૯-૧-૨-૩)

૧૨૧ સાદી અને સખ્ત સજાવાળાને, તેમજ હુકમરની સજા હોય તેને, અને તો અલગ રાખવા જોઈએ. (૫૦૫)

૧૨૨ ગુન્હો કરવાને ટેવાયેલ કેદીથી નવા કેદીને ખાસ કરીને રાત્રીના અને જમતી વખતે જુદા રાખવામાં આવશે. અને કામ કરતી વખતે પણ ભેગા ન થાય તે માટે ખાસ ધ્યાન રાખવામાં આવશે. (૫૦૬-૧)

૧૨૩ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ કેદીઓના બે ભાગ પાડી શકશે. એક સારો અને બીજો સાધારણ, સારા ક્લાસમાં જેની ચાલ ચલગત સારી હશે, અને જેનું કૃત્ય બહુ કુર નહિ હોય, અને જેના નૈતિક વિચારો હલકા નહિ હોય, તે આવી શકશે, તેઓને ખાસ કરીને રાત્રીના અને બનશે તેટલા બીજા વખત માટે બીજા કેદીથી જુદા રાખવામાં આવશે. અને તેમને કાળાં કે બ્લ્યું રંગનો ૩ ઇંચનો સ્ટાર કોટનાં ડાબા પડખે શીવીને પહેરવાને આપવામાં આવશે. તેમને ખાસ કંઈ હક આપવામાં આવશે નહિ. પણ વોર્ડરને વોચમેન બનાવતી વખતે તેમને પહેલી પસંદગી આપવામાં

આવશે. (૫૧૧-૧-૨-૩)

- ૧૨૪ ચોકખાઈ કે માંદગીના કારણે તેમજ કોઈ પણ બીજા કારણે ડાકટરની સજા વિના સ્ત્રીના વાળ કાપી શકાશે નહિ, બ્રાહ્મણ વિધવાના વાળ કાપેલ હોય, અને તેની ઇચ્છા હોય તો તેને ફરી કાપી આપવાં. (૫૧૫)
- ૧૨૫ જન્મદેશનીકાલની સજા થઈ હોય, અથવા ગુન્દાથી ટેવાએલન કારણે લાંબી સજા થઈ હોય તો, સ્ત્રી કેદીઓને બંને ત્યાં સુધી તેઓ રહેતી હોય તેજ વિભાગની જોડમાં તેમને રાખવી જોઈએ (૫૧૬)
- ૧૨૬ સ્ત્રી કેદીને છુટવાનું હોય તે સિવાયના બીજા કોઈ પણ કારણે સુપરીન્ટેન્ડન્ટની લેખીત ચીઠ્ઠી વગર પોતાના વોર્ડની બહાર જવાનું હોતું નથી. (૫૧૭)
- ૧૨૭ જેલર કે મેટ્રન સાથે ન હોય ત્યારે કામ કરનાર પુરૂષને સ્ત્રી વોર્ડની અંદર આવવા દઈ શકાય નહિ. (૫૧૮)
- ૧૨૮ સજા થાય ત્યારે કોઈ પણ સ્ત્રી કેદીની સાથે બાળક હોય તો અથવા જેલમાં અવતરે તો તે બે વર્ષનું થાય ત્યાં સુધી સાથે રાખવા દેવામાં આવશે, અને તે પછી પણ તે છોકરાની મ તુરતમાં છુટવાની હોય તોજ તે બાળકને ખસેડી શકાય. (૫૨૨)
- ૧૨૯ બે વર્ષની ઉપરના બાળકને સુપરીન્ટેન્ડન્ટ ખાસ સંજોગોમ દાખલ કરી શકશે. બાપ જો જેલમાં હોય તો ડીસ્ટ્રીક્ટ મેજિસ્ટ્રેટને રીપોર્ટ કરવો, જે હુકમને માટે ઇન્સ્પેક્ટર જનરલને મોકલશે. (૫૨૩)
- ૧૩૦ જેલમાં જેનું છોકરું મરી જાય, કે બે વર્ષની ઉંમર થઈ ગય પછી તેને ખસેડવાનું હોય, તો તેને નજદીકના સગાંને સોંપવામાં આવશે. પણ જો તેવું કોઈ નહિ મળે તો—ડીસ્ટ્રીક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ તેની સંભાળ અને ભરણપોષણ માટે સમવડ કરશે (૫૨૪)

૧૩૧ જેની મા જેલમાં મરી જાય તેના છોકરાં, કે જે વર્ષની ઉંમર થઈ ગયા પછી ખસેડાવાં પડે તેવાં છોકરાંના સગા નહિ મળે, તો મેજીસ્ટ્રેટ સરકારી ખર્ચે કોઈ સંસ્થાં કે સારા માણસને તે સોંપશે. (૫૨૫)

૧૩૨ પુરૂષ કેદીને જેટલું કામ આપવામાં આવે છે, તેથી અધુરું કે જે કામ સ્ત્રી કેદીને આપવું. (૫૨૬)

૧૩૩ સ્ત્રી કેદી છુટવાની હોય તેના પંદર દિવસ પહેલાં જે જીલ્લામાંથી તે આવેલ હોય તે જીલ્લા માજિસ્ટ્રેટને ખબર આપવી. જેથી તેના મિત્રો છુટતી વખતે તેને મળી શકે, અથવા તેમનાં મિત્રોને સીધી ખબર આપવી. (૫૨૭)

૧૩૪ તરણુ કેદી એટલે ૨૧ વર્ષની નીચેના તેના નીચે પ્રમાણે ત્રણ ભાગ છે.

૧ છોકરાં કે જેની ઉંમર ૧૨ વર્ષ કરતાં નાની હોય.

૨ યુવાન ૧૨ થી વધારે પણ ૧૬ થી ઓછી ઉંમરના.

૩ તરણુ ૧૬ થી વધારે પણ ૨૧ થી ઓછી ઉંમરના.

(૫૩૧ A. B. C.)

૧૩૫ ઈન્ડિયન પીનલ કોડની ૮૨ ને ૮૩ માં કલમ પ્રમાણે ૧૨ વર્ષ સુધીના બાળકને જુદી બરાબર ખીલેલ નહોવાથી તેનો ગુન્હો શીક્ષા લાયક ગણી શકાય નહિ. (૫૩૨)

૧૩૬ ૧૬ વર્ષની અંદરના ગુન્હેગારને રેફરમેટરી-છોકરાં સુધારવાની સ્કુલમાં સાધારણ રીતે મોકલી આપવાં જોઈએ, છતાં જેલમાં સજા ભોગવવા મોકલેલ હોય તો ડિસ્ટ્રીક્ટ માજિસ્ટ્રેટના ધ્યાન ઉપર વાત લાવવી જોઈએ, કીમીનલ પ્રોસીજર કોડની ૧૦૯ અને ૧૧૦માં કલમ પ્રમાણે ગુન્હેગાર હરેલને રેફર-મેટરીમાં દાખલ થવાને વાયક ગણવામાં નહિ આવે. (૫૩૩)

૧૩૭ તરણુ કેદી રેફરમેટરી કે બીજી કઈ સંસ્થાને માટે લાયક છે, તે જાણવાને માટે સજા કરનાર કોર્ટે ઉંમર બરાબર નોંધવી

- જોઈએ. કોર્ટ ઉંમર નોંધતી વખતે ડાક્ટરી સલાહ અથવા બીજા મળી શકતા સાધનથી ખાત્રી કરવી જોઈએ. આ છતાં ઉપરની બાબતમાં ચોકખી ભુલ જ જણાય તો, આઈ જી, પી, ને તરતજ ખબર આપવી જોઈએ. (૫૩૫)
- ૧૩૮ તરણોને ખાસ કરીને દિવસ અને રાત્રીના બીજા કેદીઓથી જુદા રાખવા જ જોઈએ. ગુન્હો કરવાને દેવાએલ નહિ તેવા એને પણ જુદાં રાખવા જોઈએ.
- ૧૩૯ નાના છોકરાં સાથેના વાચ વોર્ડોને મોટી ઉંમરના અંગ બહુ જ સારી ચાલમલગતના જોઈને ખાસ પસંદ કરવા. (૫૩૮)
- ૧૪૦ બની શકે ત્યાં સુધી નાના છોકરાંને જેલમાં વાંચવાનું, લખવાનું, અને દાખલા ગણવાનું, તેમની માતૃભાષામાં શીખવવું અને તે માટે આઈ, જી, પી, ની રજા લઈ કેદીમાંથી એકં માસ્તર બનાવવો તેમજ તેમને દરરોજ અર્ધો કલાક કસરત કરાવવી. (૫૩૯)
- ૧૪૧ ૧૮ વર્ષની નીચેના છોકરાને કે છોકરીને જીંદગીભર કે થોડા વખતને માટે દેશનીકાલની સજા થઈ હોય, અથવા ફાંસીની સજા થાય તો તેણે અરજ કરી છે કે નહિ, તે વિષે તેના જજ મેન્ટની કોપી મોકલી ઈન્સ્પેક્ટર જનરલને તરતજ ખબર આપવી. (૫૪૨)
- ૧૪૨ સજા સજા થયેલ કેદીને ગુણી કપડાં કે બીજી જાતના કપડા પહેરે તો તેને સાધારણ મજૂરીનું કામ આપવું જોઈએ. (૫૫૫)
- ૧૪૩ ખરાબ કેદીને જુદી કોટડીમાં રાખેલ હોય તો પણ તે ખાવાને, ન્હાવાને, ને કુદરતી હાજતે જવાને, અને કસરત કરવાને માટે બહાર કાઢવા જ જોઈએ. (૫૬૬. C)
- ૧૪૪ મોતની સજા થઈ હોય તેવા કેદીને પણ ડાક્ટરની સલાહથી ખુલ્લી હવામાં જેલની દીવાલની અંદર હાથ કે પગમાં બેડી પહેરાવ તેમ કરવા દેવું જોઈએ. (૫૭૧)

- ૧૪૫ મોતની સજ્જ થઈ હોય તેવા .માણસને ૭ દીવસમાં અરજી કરવાની ચેતવણી આપવામાં આવશે, અને જો તે અરજી આપશે તો તરતજ મોકલી આપવામાં આવશે. તે પછી પણ જો અરજી આપવામાં આવશે, તો તે ગવર્નમેન્ટ હોમ ડીપાર્ટમેન્ટને મોકલી આપશે, અને તેનો ભાવાર્થ તારથી જણાવશે. તેનો જવાબ આવ્યાં પહેલાં મોતની સજ્જનો અમલ કરવામાં આવશે નહિ. (૫૭૬)
- ૧૪૬ જાહેર તહેવારને દિવસે ફાંસી આપવામાં આવશે નહિ. (૫૭૬)
- ૧૪૭ ફાંસીની સજ્જ થયેલ માણસ પ્રીવી કાઉન્સિલમાં અપીલ કરવા ઇચ્છતો હોય, તો તેણે ઇંગ્લાંડની સોલીસિટરની પેઠીને કામ-ળીઆ, સુચનાઓ અને પૈસા મોકલાવેલ હશે, તો ત્રણ અઠવાડીયાં સજ્જ મુક્તતવી રાખવામાં આવશે. (૫૮૦)
- ૧૪૮ ફાંસીની સજ્જ વખતે કેદીના સગાં કે બીજા સારા માણસો સહીત સુપરીન્ટેન્ડન્ટ, કે બીજી લાગતી વળગતી સત્તાવાળા, ૧૨ પુરખાને આવવા દેશે. (૫૮૨)
- ૧૪૯ બનશે ત્યાં સુધી સાદી સજ્જવાળા કેદીને જુદા રાખવામાં આવશે. તેને જેલમાં ગમે ત્યાં ફરવા દેવામાં નહિ આવે. જેલના કાયદાની આખતમાં બનશે ત્યાં સુધી, તેમની સાથે ઓછામાં ઓછી સખ્તાર્થ કરવામાં આવશે, અને તેમની ઇચ્છા વિરુદ્ધ તેમના બાલ કાપવામાં નહિ આવે, કે હજમત પણુ કરવામાં નહિ આવે, સિવાય કે ખાસ રોગનું કારણ હોય, અને તેમને બાંકી ટીકીટ પહેરાવી નહિ પડે પણુ સાથે રાખવી જોશે. (૫૮૫)
- ૧૫૦ બીજા કેદીઓની માફક તેઓ લાઇબ્રેરીની ચોપડીઓ વાપરી શકશે. અને સુપરીન્ટેન્ડન્ટના વિચાર પ્રમાણે લખવા માટેના-સાધનોની તેમના ખર્ચે સગવડતાં આપવામાં આવશે. (૫૮૭)
- ૧૫૧ સાદી સજ્જવાળા માણસની ઇચ્છા હોય તો કામ કરી શકે છે. અને બીજા કેદીની માફક [રીમીશન] માફી તેમજ સખ્ત

- મજ્જુરી હોય તો તે માટેનો ખોરાક મેળવી શકે છે. (૫૯૮)
- ૧૫૨ સાદી સજ્જવાળા કેદીને બીજા કેદી જેવોજ ખોરાક મળશે. પણ જો તેમની પ્રકૃતીને માફક આવે તેમ ન હોય તો, તેમને જેલના ખોરાકને બદલે, અથવા તેની સાથે વધારવામાં બહારથી ખોરાક મંગાવી દેવામાં આવશે. તે માટેની અરજી જેલના ડાક્ટરને કરવી, પણ તેની છેવટની સત્તા સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને રહેશે. (૬૦૨ સી)
- ૧૫૩ સાદી સજ્જવાળા કેદીને ધરનાં કપડાં પહેરવાને બદલે જેલના કપડાં પહેરવાની ઇચ્છા હશે, તો લીંટી વગરના આપવામાં આવશે. અને પથારી પોતાની વાપરવી હોય તો ડાક્ટરની ભલામણ હશે તો સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ પોતાની ઇચ્છા હશે તો આપશે. (૬૦૨-૯)
- ૧૫૪ સાદી સજ્જવાળાને તેમને ખર્ચે લખવાની સામગ્રી-ચોપડીઓ, અને અમુક વિષયોના માસીકો, વગેરે સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને કહેવાથી મળશે. છાપા માટે સરકારની ખાસ પરવાનગી મેળવવી જોઈએ. (૬૦૨ એફ)
- ૧૫૫ સાદી સજ્જવાળાને દર મહિને એક કાગળ લખવાનો અને મેળવવાનો, તેમજ માસીક એક મુલાકાત મેળવવાનો હક છે. (૬૦૨ G. H.)
- ૧૫૬ સાદી સજ્જવાળા કેદીને પોતાની રસોઈ કરવાના, તથા ખાવાના વાસણો, અને ખાનગી જરૂરી ફરનીયર સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટની ઇચ્છા પ્રમાણે વાપરવા દેવામાં આવશે. (૬૦૨ I)
- ૧૫૭ સાદી સજ્જવાળા કેદીને સ્ટાફના માણસો ઉપર હુમલો કરવાની, અથવા ભાગી જવાની ખીક ન હોય, તો સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ ગવર્નમેન્ટની રજા વિના તેને ખળાંબેડી, હાથકડી, ડંડાબેડી, અને ચાખખાં મારવાની સજા ન કરી શકે. (૬૦૨ K)
- ૧૫૮ કોઈ દેશી રાજ્યમાંથી કેદીને બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનની જેલમાં મોકલવામાં આવે તો નીચે પ્રમાણે પૈસા વસુલ કરવા.

- ૧ ઇન્ડરપેક્ટર જનરલની દેખરેખના રૂ. ૧૦) દરવર્ષે દર જણ દીઠ.
- ૨ જેલ મકાનના વપરાશ અને રીપેરના રૂ. ૪૦) ,, ,, ,,
- ૩ યુરોપીયન કેદી હોય તો ૨૫ ટકા વધારે (૬૦૪-૧-૨-૩)

૧૫૯ સીવીલ કેદીના ત્રણ ક્લાસ છે.

(૧) દેવાદર-૩૧૮-૩૩૨-૫૧૪(૨)કીમીનલ કોડની કલમ પ્રમાણેના (૩) ૧૮૬૪ ના કાયદા પ્રમાણેના પરદેશીઓ. (૬૦૮)

૧૬૦ કેદીઓના ૧૯૦૦ ના કાયદા સીવાયના કોઈ સીવીલ કેદીને એક જેલમાંથી બીજી જેલમાં મોકલી ન શકાય. (૬૧૦)

૧૬૧ સીવીલ જેલની અંદર સીવીલ પ્રોસીજરની કેટલીક કલમો ચોંટાડી રાખવામાં આવે છે. જેથી તેને નાદાર થવા માટેની અરજી કરવી હશે, તો કેમ કરવી તે તે જાણી શકશે. (૬૧૫)

૧૬૨ સીવીલ કેદી મીત્રો પાસેથી ખોરાક મંગાવી શકે છે, અને તેના બદલામાં તેના લેણુદારે જે રકમ ભરી હોય તે આપી શકે છે. કોન્ટ્રાક્ટર કે બીજા વેપારી પાસેથી સામાન ખરીદી શકે છે. રસોઈ કરી શકે છે. માંદગીના કારણે ડાક્ટર કોઈ ચીજ ખાવાની કહે તો પણ મંગાવી શકે છે. અને પૈસા ઘટે તો ગવરમેન્ટ આપશે. (૬૧૬)

૧૬૩ દરેક સીવીલ કેદી પોતાના કપડાં પથારી અને ખાવાપીવાના વાસણ વાપરી શકે, તેમજ તેમને બીડી પીવાની છુટ છે. (૬૧૮)

૧૬૪ સીવીલ કેદી ચોપડીઓ-વર્તમાનપત્રો અને નુકશાન ન કરે તેવી અંદર રમવાની રમતો પણ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને પુછીને મંગાવી શકે છે.

૧૬૫ સીવીલ કેદી સવારના ૮ થી સાંજના ચાર વાગ્યા સુધીમાં રજા સીવાયના દિવસે દરરોજ મુલાકાત લઈ શકે છે. અને પોતાને ખર્ચે કાગળ લખી શકે છે. (૬૨૦)

૧૬૬ સીવીલ કેદી પોતાને માટે કામ કરી શકશે. ને ધંધો પણ કરી

શકશે, તેમજ વાડીમાં કામ કરી શકે, અને તેનીઉપજ ધ્વિછક પ્રમાણે વાપરી શકે છે. (૬૨૪)

૧૬૭ સજ્જ ન થઈ હોય ત્યાં સુધી સ્ત્રી કેદીની સાથે મોઢું બાળક હશે તો પણ રાખવા દેવામાં આવશે. (૬૨૬)

૧૬૮ તપાસ નીચેના કેદીને પોતાના કપડાં, પથારી, જોડા, ખાવા-પીવાના વાસણો અને પુજનો સામાન, તેમજ કેસમાં ઉપયોગી થઈ શકે તેવા કાગળીઆ તેમની સાથે રાખવાં દેવામાં આવશે. (૬૩૦)

૧૬૯ તપાસ નીચેના કેદી ભાગી ન જાય તેમજ ગેજવ્યાજખી વાત ચીત ન કરે એવી રીતે રાખવામાં આવશે. વધારે વખત પુરી રાખવામાં નહિ આવે, અને જેઠામાં કે જેલ બહાર કસરત કરવા દેવામાં આવશે. (૬૩૩)

૧૭૦ તપાસ નીચેના કેદીની ચાંકી માત્ર પોલીસજ રાખી શકે વોર્ડર નહિ. (૬૩૫)

૧૭૧ સજ્જ નાહ થયેલ ફોજદારી ગુનેગારને પણ મુલાકાતો અને પત્ર વહેવાર ગમે તેટલીવાર કરવા દેવામાં આવશે. (૬૩૬)

૧૭૨ કેસ ચાલતો હોય કે ચાલવાનો હોય તેવા દરેક કેદીને દર પંદર દિવસે માજીસ્ટ્રેટ પાસે લઈ જવા જોઈએ. (૬૩૮)

૧૭૩ દરરોજનું કામ નીચે પ્રમાણે કરવાનું.

૧ દિવસ ઉગે કુદરતી હાજતે જવું, ધોવું. કાંજ પીવી અને કામે જવું જોઈએ.

૨ દસ વાગે નાવું, ખાવું, કુદરતી હાજતે જવું, ને કામકાજ

૩ ચાર વાગે કામ બંધ-ધોવું-ખાવું-કુદરતી હાજતે જવું.

૪ છ વાગે બંધ કરવું,

૧૭૪ કોઈ પણ કેદીએ જરૂરી કામ તેમજ અંદરની વ્યવસ્થા અને કરકસરના કામ સીવાય, જેવાં કે કપડાં ધોવાં ને સાંધવા રાંધવું વાળવું. જાજરું સાફ કરવાં સીવાય રજના દિવસે કામ કરવું નહિ. (૬૬૯)

- ૧૭૫ બેરેક ઉધડતાં અને ઝંધ કરતાં તેમજ જમતી વખતે ઘંટ વગાડવામાં આવશે. (૬૭૦)
- ૧૭૬ સુર્યોદય સમયે દરેક બેરેકો ખોલવામાં આવશે. પણ ઠંડી કે બીનાશવાળી હવાના કારણે ડાકટરની ભલામણથી તે મોડી પણ ઉધાડવામાં આવશે. તે માટે આઈ. જી. પી. ને પુછાવવામાં આવશે. (૬૭૧)
- ૧૭૭ દરેક બેરેક ઉધડતી વખતે પેશાબના વાસણો લઈ જવામાં આવશે, અને વાળવાવાળા દરેક ખુણાં છાપરાં વગેરે વાળશે. અને જ્યાં બેરેકમાં ગાળ હશે ત્યાં માટી અને પાણીથી રોજ સાફ કરવામાં આવશે. અને લાદી કે લાકડાંની જમીન હશે તો દર અઠવાડીએ એક વાર ઘોવામાં આવશે. (૬૭૪)
- ૧૭૮ દરેક કેદીએ સવારે પોતાના દાંત સાફ કરવા પડશે. દરેકને અઠવાડીએ એકવાર ૬ ઇંચ લાંબુ, લીમડાં કે ખાવળનું દાંતણુ આપવામાં આવશે. એને ચાર ભાગ કોલસાની ભુકી અને એક ભાગ મીઠાનો પાવડર આપવામાં આવશે. જે કેદી પોતાને ખર્ચે ખશ અને પાવડર મંગાવવા ઇચ્છતો હશે, તેને તેમ કરવા દેવામાં આવશે. દાંતની છારી કાઢવાને માટે એક ખાસ માણુસને નીમવામાં આવશે. (૬૭૬)
- ૧૭૯ સવારે કુદરતી હાજતે અને ઘોવા જવાને માટે એક કલાકથી વધુ વખત આપવામાં આવશે નહિ. તે પછી તરતજ કાંજ આપવામાં આવશે (૬૭૭)
- ૧૮૦ જે જે માણુસને જે જે કામને માટે નાલાયક ગણવામાં આવેલ હોય, તેને તે કામે ચડાવવો કે રાખવો નહિ. તે વિષે જેલરે સાવચેતી રાખવી. (૬૭૮)
- ૧૮૧ બપોરના ખાંણા પછી કેદીને જનરૂં જવાની છુટ છે. અને તે પછીજ કામ પઢિર ચઢવાનું શરૂ કરવું. કામ ચાર વાગ્યા સુધી

ચાલશે. ગરમીની મોસમમાં બપોરનો આરામ પણ આપવામાં આવશે. (૬૭૯)

૧૮૨ ગરમીની રૂતુમાં બપોરના ૧ થી ૧૫ સુધી કેદીને આરામ પણ આપવામાં આવશે. (૬૮૦)

૧૮૩ સાંજના ખાંણ પછી હાજરે જવાની છુટ છે. (૬૮૧)

૧૮૪ એક કેદીને એક બેરેક કે કોટડીમાંથી બીજી બેરેક કે કોટડીમાં જવાનું જોલર સીવાય કોઈ કહી શકે નહિ. (૬૮૫)

૧૮૫ પેશાબ માટેના વાસણુ કામ ચાલતું હોય ત્યાં ગોથો ભાગ પાણી ભરીને રાખવામાં આવશે. (૬૮૬)

૧૮૬ દર અઠવાડીએ એક વાર સુપરીન્ટેન્ડન્ટ ઈન્સ્પેક્શન કરશે, તે વખતે દરેક કેદી ફરીયાદ કે અરજી કરી શકશે. આથી કરીને બીજો ગમે તે વખતે ફરીયાદ કે અરજી કરવાનો હક જતો નથી. દરેક ઓફીસરની ફરજ છે કે કેદીની ઈચ્છા હોય, ત્યારે તેને તરતજ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ પાસે લઈ જવો. મોટી જોલોમાં એક દિવસે ઈન્સ્પેક્શન ન થઈ શકે તો બીજો દિવસે પૂરું કરવું. (૬૮૭)

૧૮૭ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ કે જોલરને ફરીયાદ કરવાને, કોઈ કેદી કામ છોડી જઈ શકે નહિ. જોલર દિવસના એક વાર દરેક કેદીને મળશે. એક કેદીને બીજાની વતી બોલવાની કે ફરીયાદ કરવાની, કે જરૂરી સુચના કરવાની કે અપમાન કે ખરાબ વર્તણૂકની ફરીયાદ કરવાનો હક્ક છે. તેથી જોલર તેને સુપરીન્ટેન્ડન્ટ પાસે લઈ જશે. (૬૮૮)

૧૮૮ દર પંદર દિવસે વજન થશે. વજન વખતે માત્ર એકલું-પાટલુંનું પહેરવું, અને વજન સવારના ખાણ પહેલાં થવું જોઈએ. (૬૮૯)

૧૮૯ જેલના કાયદાથી વિરુદ્ધ ન હોય તેવા દરેક હુકમો દરેક-ઓફીસરોના તેમજ વોર્ડરોના માનવા જોઈએ, અને કાયદા વિરુદ્ધ જે હુકમ હોય તેની જોલરને તરતજ ખબર આપવી. (૬૯૦)

૧૯૦ કેદીના ધર્મની અને નાતની બાબતમાં કોઈને વચ્ચે આવવાની મના છે, પણ આથી કરીને નકામી કે હલકી ફરીયાદ કરી જેલ નીચમનો ભંગ ન થાય તે જોવું. બહાર છુટો હોય ત્યારે માણસ જે કામ ન કરતો હોય, તે તેને પરાણે આપી શકાય નહીં. રસોડામાં બ્રાહ્મણો કે હિંદુઓને વધારે પ્રમાણમાં રાખવામાં આવશે, અને દરેક હિંદુ વર્ણના હિંદુને મુસલમાનથી જુદું રસોડું કરવા દેવામાં આવશે. અને જેલ સત્તાવાળા રજા આપે અને બીજાને હરકત ન થાય તેવી સગવડ હોય તો મુસલમાનોને પણ તેમને માટે જુદી રસોઈ—કરવા દેવામાં આવશે.

૧૯૧ ૧ મજબૂત થયેલ કે નહિ થયેલ દરેક મુસલમાન કેદીને રમઝાનમાં રોઝા રાખવા દેવામાં આવશે, પણ માંદગી હશે તો ડાક્ટરની રજા લેવી પડશે.

૨ જન્મતી વખતે, અપોરના આરામ વખતે, અને બેરેક બંધ કર્યા પછી ઉઘડશે ત્યાં સુધીમાં, ધાર્મિક ક્રિયા કરવા દેવામાં આવશે.

૩ અપવાસ રાખનાર દરેક કેદીને આખા દિવસનો ખોરાક એકઠી—સાથે મેળવવાનો તેમજ રાત્રીના તેમજ બીજે દિવસે સવારે ખાવાને રાખવાનો હક છે.

૪ મુસલમાનો રોઝા રાખતા હોય તેમને માટે અપોરે બને તેટલી મોટી રસોઈ કરવી જોઈએ.

૫ કેદીમાં રાખેલ મુસલમાન કેદીને એક વધારાનો ચંબુ—પાણી પીવાનું વાસણ આપવું જોઈએ, જેથી પ્રાર્થના વખતે હાથ મોં ધોઈ શકે. (૬૯૮)

૧૯૨ આગ કે આપઘાત જેવા પ્રસંગે કામ ઉપર હોય તે વોર્ડર સ્ત્રી વોર્ડની ચાવી લઈ શકે, પણ ડાક્ટર, જેલર, તે મેટ્રનને, ખબર આપ્યા પછી જ સ્ત્રી વોર્ડ આગળ જઈ શકે.

૧૬૩ સ્ત્રી વોર્ડમાં ચેતવણી આપીને જલદી જર્જ શકાય તે માટે ઘંટ કે ઝલાર રાખવામાં આવશે, જેથી કરીને જરૂરી કામ પ્રસંગે તે વગાડી શકાય. (૮૮૦).

૧૬૪ મુખ્ય દરવાજામાંથી જેઠલિર અને મેટ્રનના ઘરમાં, તેમજ સ્ત્રીઓના વોર્ડથી મુખ્ય દરવાજામાં તરતજ ખખર આપી શકાય તે માટે ઇલેક્ટ્રીક બેલ અને તો રાખવો. (૨૦૦)

૧૬૫ ૧ દરેક સેન્ટ્રલ ડીસ્ટ્રીક્ટ અને ખાસ જેઠમાં કેદીઓ માટે લાયબ્રેરી હોવી જોઈ એ, અને પુસ્તકોનું લીસ્ટ રાખવું, અને કોઈ બણેલો સારો કેદી મળે તો તેને લાયબ્રેરીઅન તરીકે રાખવો.

૨ આઈ, જી. પી ની રજીસ્ટ્રી અને પૈસા હશે તો નવી ચોપડીઓ ખરીદવામાં આવશે.

૩ દરેક કેદીને હંમેશાને માટે બે ધાર્મિક ચોપડી રાખવાનો હક છે, અને કોઈ પણ સંજોગોમાં તે લઈ શકાય નહિ, તેમજ ધાર્મિક સીવાયની બીજી વધારે ચોપડી આવી હોય, અથવા કોઈ મોકલે તો તે લાયબ્રેરીની માફક તેને આપવી.

૪ પાટી, પેન, કે બીજા લખવાના સાધન સુપરીન્ટેન્ડેન્ટની ઇચ્છાથી કેદીઓને સરકારી કે તેના પોતાના ખર્ચે જરૂર લાગશે તેમ આપવામાં આવશે. (૭૦૧)

૧૬૬ નીચેના કૃત્યો કરવાની મનાઈ છે, છતાં કોઈ કરશે તો જાણી જોઈને જેલ કાયદાનો ભંગ કરવા કરેલ છે તેમ ગણાશે.

૧ વાત કરવાની કોઈ ઓફીસર મના કરે, પછી વાત કરવી, તેમજ જોરથી હસવું, ગાવું, કે જોરથી વાત કરવી.

૨ કોઈ પણ વાત બરાબર સમજ્યા સીવાય કે કેદીની લાગણી દુઃખાય તેવી ભાષા વાપરવી.

૩ કેદીઓ ઓફીસરને ખોટી રીતે આંચકો લાગે કે નવાઈ પામે તેવું બોલવું.

૪ નક્કી કરેલ હદથી બહાર જવું.

૫ જેલે નક્કી કરેલ ખોરાક ખાવાની ના પાડવી.

૬ પોતાને નહિ મળેલ તેવો ખોરાક ખાવો. કે વધારેનો ખોરાક કાઢીનો ખાવો, કે કાઢ ને આપવો.

૭ હુકમ વિના રાજી ખુશીથી પોતાનો ખોરાક નાખી દેવો, કે તેનો નાશ કરવો.

૮ આપેલ કપડાં પહેરવાની ના પાડવી કે ઓછા પહેરવાં, અથવા પોતાને માટે વાપરવાં, કે તેને કાઢી પણ રીતે ખગાડવાં, કે તેમાં ફેરફાર કરવો.

૯ કાઢ કેદીને કામમાં મદદ કરવી કે કાઢની મદદ લેવી.

૧૦ મારા મારી કે તેથી હલકી સ્થિતિથી પણ, ઉત્પન્ન થયેલ પરીસ્થિતિને દાખી દેવાને કે ઓછું કરવાને માટે મદદ આપવાની ના પાડવી.

૧૧ કાયદેસરનો કાઢી પણ હુકમ માનવાને ના પાડવી, અથવા આપેલ કામ ઓછું કરવું કે ના પાડવી, (૭૦૨)

૧૬૭ જેલની સજા નીચે પ્રમાણે થઈ શકે.

ચેતવણી (Warning) કંઈક કંટાળા ભરેલું કે સખ્ત કામ, અમુક વખતને માટે સાદી સજાવાળાને ૭ દિવસ સખ્તકામ. મળેલું (રીમીશન) મારી કાપી નાખવી.

અમુક વખતને માટે (રીમીશન) મારી બંધ કરવી. પગાર કે ખીજાં હક્કો મળતા હોય તે બંધ કરવા. વોર્ડર કે વોચમેનની પદવી ઉપરથી ઉતારી મુકવો. કાઢપણુ જાતના રેસામાંથી બનેલાં કપડાં—ગુણી કપડાં આપવા, ત્રણ માસથી વધારે વખત માટે નહિ. હાથકડી સળીઆવાળી, નકુચાવાળી, કે સાંકળવાળી, અનુક્રમે ૨-૧૧-૧ રતલ વજનની, દર ૨૪ કલાકે ૧૨ કલાક દિવસ કે રાત્રીના, તે પણ ૪ દિવસથી વધુ દિવસો કે રાત્રીના નહિ. પછવાડે હાથ રાખીને ૨૪ કલાકે ૬ કલાક તે ૪ દિવસથી

વધુ નહિ. ખડાબેડી--કોઈ સળીઓ કે લાકડું, કે જે કમરથી નીચે નહિ ને ખંભાથી ઉંચુ નહિ તેના સાથે આંધીને દર ચોવીસ કલાકે ૬ કલાકથી વધુ નહિ અને ૪ દિવસથી વધુ નહિ, અને તે પણ દર ત્રણ કલાકે ૨ કલાક આરામ આપવો. આ સળ કેદીઓના જવા આવવાના રસ્તા પાસે કરવી, તે માત્ર જ્યારે મારામારી કે જેલ કાયદાનો વારંવાર ભંગ કરેલ હોય ત્યારે જ આપવી, આ વખતે કેદીનું વરસાદ ને તડકાથી રક્ષણ કરવું.

દંડા બેડી ૫ રતલથી ભારે નહિ, ને ખંડે સળીઆ ૨૦ ઇંચથી નાના ન હોય તેવા આપવા, તે ત્રણ મહિના સુધી આપી શકાય. સાંકળની બેડી ૩ રતલથી ભારે નહિ ને સાંકળની લંબાઈ ૨૪ ઇંચ હોવી જોઈએ. ત્રણ મહિના સુધી. આડાબેડી ૨૫ રતલ વજનની, ને ૫ ફુટ ૬ ઇંચની ઉંચાઈના માણસને ૧૬ ઇંચ લાંબા સળીઆ, ને તેથી નીચેની ઉંચાઈના માણસને ૧૪ ઇંચ લાંબા સળીઆની, ૧૦ દિવસ કરતા વધુ દિવસો નહિ. કાંડાને બેડીથી નુકસાન ન થાય તે માટે ચામડા કે ઉનના પટ્ટા ડાકટરને જરૂરી લાગશે, તે આપવામાં આવશે. કાંજી રોટીની સળ ૪ દિવસથી વધારે થઈ શકે નહિ. બીજો ગુન્ડો કયાં સિવાય તેમજ એક અડવાડીઆં પહેલાં તે સળ વધારી શકાય નહિ. આ સળ ૧૬ ઓંસ લોટ ને ૬ ટ્રામ મીઠાના રોટલા કે કાંજીની હશે. કાંજીમાં પાણી જોઈએ તેટલું. ડાકટર કાંઈ ન કહે તો કામ પુરેપુરું કરવાનું. એકાંતમાં રહેવાની સળ ૬ મહિનાથી વધારે નહિ થાય. કામ હોય કે ન હોય તો પણ કેદી બીજને મળી કે વાતચીત કરી શકે નહિ—પણ જોઈ શકે તેમ તેને રાખવો, અને ઓછામાં ઓછા એક કલાક કસરત કરવા દેવી—અને એક કે વધારે કેદીઓની સાથે તેનું ખાણું લેવા દેવું. અંધાર ખોલી ૧૪ દિવસ કરતાં વધુ નહિ ને બીજી સળ

કરવાની હોય તો પણ ૧૪ દિવસનો ગાળો રાખવો જોઈએ. ચાખખા ૩૦ ત્રીસથી વધારે નહિ; તે નિતંબ (કુલા) ઉપર હવામાં બોળેલ ઝીણું કપડું વીંટાળીને મારવાના—અર્ધા ઇંચના ડાયામેટરવાળી નેતરની સોટી મારવી. સરકારની રજા વગર ખાસ વર્ગના કેદીને ચાખખા મારી શકાય નહિ. (૭૦૩) દિવાની કામના કેદીને તેમજ સ્ત્રી કેદીને, બેડી કે હાથ કડી, આપી શકાય નહિ અને ચાખખાં મારી શકાય નહિ. (૭૦૪)

૧૯૮ સુપરીન્ટેન્ડન્ટે મળેલા દીવસથી વધારેનું રીમીશન કાપવાને, તેમજ નીચેની સજાઓ માટે પણ, આઈ. જી. પી ની રજા મંગાવવી જોઈએ. ત્રણ મહિનાથી વધારે મહિનાનો પગાર કાપવા, એક મહિનાથી વધારે વખત એકાતમાં રાખવાં.

૧૯૯ જેલની દરેક સજા રજીસ્ટરને હીસ્ટરી ટીકીટમાં લખવી જોઈએ. (૭૦૮)

૨૦૦ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ સીવાય કોઈને કોઈ પણ જાતની સજા કરવાનો હક નથી. (૭૧૦)

૨૦૧ રીમીશનની ત્રણ જાત છે. ૧ સાધારણ. ૨. ખાસ. ૩ તાજ તરફનું, સાધારણ બે રીતે મળે ૧ જેલના દરેક કાયદાનું પાલન, તેને માટે દર મહિને ૨ દીવસ, તે આપેલ કામ યરાયર કરવા માટે બે દિવસ.

૨૦૨ કોઈ પણ મહિનાની ઉપરની સજા માટે દંડની સજા હોય તો દંડની સજાનું પણ રીમીશન મળે છે. (૭૧૬)

૨૦૩ કેદીની પોતાની બેદરકારી સીવાય બીજા કારણો જેવાંકે કેસને કારણે કોર્ટે જવું, જેલ બદલી, માંદા રહેવું, તેમ જ અશક્તિ, અને અશક્તોની ટોળામાં રહેવાને કારણે કામ નહિ થઈ શકે, તો પણ રીમીશન મળશે, (૭૨૦)

૨૦૪ જે કેદીઓને જેલમાં રસોડાનું કે વાળવાનું કામ રવીવારે ને

રજના દિવસે પણ કરવાનું હોય છે, તેમને દર ત્રણ મહિને બે દિવસ વધારે આપવા. (૭૨૨)

૨૦૫ સાધારણ માફી ન મળતી હોય તેવા કેદીને પણ ખાસ રીમી-શન મળી શકે, દાખલ તરીકે જોલના કાયદાને નીચમની જાળવણી કરવા મદદ કરે, હાથ કારીગરી શીખવે, સાફ કામ કરે, હુમલાથી કોઈ અમલદારનું રક્ષણ કરે, આગ કે એવા જરૂરી વખતે મદદ કરે, કપડાં ઓછાં વપરાય તેમ પહેરે, વગેરે માટે સુપરીન્ટેન્ડેન્ટ વાર્ષિક ત્રીસ દિવસની અને આર્ટ. જી. પી. અથવા બોક્સ ગવર્નમેન્ટ વર્ષ બે મહિનાની આપી શકે. (૭૨૭)

૨૦૬ સાધારણ (રીમીશન) માફી મળતી હોય તેવા કોઈ પણ કેદીને તેમની સજાની તારીખથી એક વર્ષ પછી, જોલમાં કરેલ ગુન્હાની સજા નહિ થઈ હોય, તો ૨૦ દિવસની ખાસ (રીમીશન માફી આપવામાં આવશે. (૭૩૦)

૨૦૭ વોર્ડરો ને વોચમેનો, તેમની સજાની લગભગ $\frac{1}{4}$ થી $\frac{3}{4}$ મુદત, અને લગભગ તેટલી મુદત જેટલું જ રીમીશન થાય, ત્યારે જ થઈ શકે. (૭૪૪)

૨૦૮ વ્યભિચાર કે કુદરત વિરુદ્ધનું કર્મ કરનાર માણસ વોર્ડર કે વોચમેન થઈ શકે નહિ. (૭૪૬)

૨૦૯ સાદી સજા થયેલ માણસ પોતાની સજા હોય તેટલો વખત કામ કરવાનું સ્વીકારે નહિ, તો વોર્ડર કે વોચમેન થઈ શકે નહિ. (૭૫૦)

૨૧૦ વોર્ડરોને ફટકાની કે કાંજ રોટીની સજા થઈ શકે નહિ. (૭૫૮)

૨૧૧ કોઈપણ વોર્ડર વોચમેનને (ફાઈલ) કેદીઓ સોંપી શકાય નહિ, પણ તે સાથે પગારદાર સીપાઈ હોય જ, અને તેજ માણસને સુચના કે હુકમ આપી શકે. (૭૬૦)

૨૧૨ વોર્ડરો ને વોચમેનો અને ત્યાં સુધી સાદી સજા વાળા માણસમાંથી બનાવવામાં આવશે. (૭૬૦)

- ૨૧૩ દરેક વોર્ડરને રોજની ૩ અને વોચમેનને ૨ બીડી, અથવા
૨ ડ્રામ અને ૧૥ ડ્રામ તમાકુ આપવી. (૭૭૮)
- ૨૧૪ સ્ત્રીઓમાં રાત્રીના ચોકી પહેરો હોતો નથી. ખાસ જરૂરી વખતે
ઈન્સ્પેક્ટર જનરલને પુછવું. (૭૮૦)
- ૨૧૫ યુરોપીયન ફેદીઓ માટે તેની સંખ્યાના ૪ ટકા કરતાં વધારે
વોર્ડર ન હોવા જોઈએ. (૭૮૩)
- ૨૧૬ કોન્ટ્રેક્ટર સાથે કોન્ટ્રેક્ટ થાય ત્યારે અનાજના સેમ્પલો લઈને
તે બાટલીમાં સીલ કરીને રાખવાં, જેથી કોઈ વખતે આવેલ
અનાજ સાથે મેળવી શકાય. (૭૯૧)
- ૨૧૭ યુરોપીયન અને તેવી રીત ભાતથી રહેનાર માણસનો ખોરાક.

વસ્તુનું નામ	વજન	રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ
બ્રેડ	ઔંસ	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦
મટન (હાડકાં વગર)		૪	૮	૮	૪	૮	૪	૮
દાલ		૪			૪		૪	
ચોખા		૬			૬		૬	
બટાટાં			૧૦	૧૦		૧૦		૧૦
શાકભાજી (લીલી)		૬	૬	૬	૬	૬	૬	૬
દુધ		૮	'' ઠે	'' ઠે	'' ઠે	'' ઠે	'' ઠે	'' ઠે
ચા		૨	''	''	''	''	''	''
ખાંડ		૧	''	''	''	''	''	''
મીઠું		૨	''	''	''	''	''	''
ઘી		૨	''	''	''	''	''	''
મરી		૨	''	''	''	''	''	''
લાકડાં	રતલ	૨	''	''	''	''	''	''
મસાલો કઢી હોયતો	ઔંસ	૬ રવિ			બુધ		શુક્ર	

તેવીજ જાતનો સ્ત્રીઓ માટે થેડ ૧૬ ઔંસ મટન જ્યાં ઔંસ ૮ છે ત્યાં ૬ ઔંસ, દાલ ૪ને બદલે ૩ ઔંસ, દુધ ૮ ઔંસ, અને બટાટા ૧૦ ને બદલે ૬ ઔંસ, અને બાકીનું બધું ઉપર પ્રમાણેજ. (૭૯૫)

૨૧૮ સખ્ત મજુરીવાળાને દરેક જેલમાં નીચે પ્રમાણે ખોરાક મળશે. તેલની ઘણી, ઘંટી, ચુનાની ઘણી, ખોદવું, માટી ઉપાડવી, પાણી ભાંગવા, બળતણ ભાંગવું, પાણી ઉપાડવું, રેશાને કુટવા વગેરે.

દાલ ઔંસ	૫	ઘઉં, જુવાર, બાજરો કે નાગલીનો ઘોટ, કે
મીઠું ડ્રામ	૮	ચોખા ૨૪ ઔંસ, સાધારણ મજુરીવાળાને
મસાલો ડ્રામ	૪	૨૨ ઔંસ, ઘઉં, બાજરી, જુવાર, નાગલી
કુંગળી ડ્રામ	૪	કે ચોખા, સ્ત્રી કેદીઓને, સાદી સજવાળા,
શાકભાજી ઔંસ	૮	અને સજા થયાં પહેલાના કેદીઓને, ૨૦
બળતણ રતલ	૧	ઔંસ, દાલ બધાને ૪ ઔંસ બાકી બધું
		ઉપર પ્રમાણેજ.

તેલ ડ્રામ ૬ ૧લી એપ્રિલથી ૩૦મી સપ્ટેમ્બર.
તેલ „ ૧૦ ૧લી ઓક્ટોબરથી ૩૧મી માર્ચ.
આંગલી (બી અને ફેતરાં વગર) ૪ ડ્રામ ૧ એપ્રિલથી ૩૦ સપ્ટેમ્બર. ૧ ઓક્ટોબર થી ૩૧ માર્ચ ૨ ડ્રામ.

૨૧૯ અઠવાડિયાનાં ૧૪ વખતના ખાવામાં બધા અનાજમાંથી જે સસ્તુ હોય તે ૧૦ વખત ખાવા આપે, અને તેથી જરા મોઢું હોય તે ૪ વખત આપે. વોડરોને બધી વખત ઘઉં આપવામાં આવશે. (૮૦)

૨૨૦ સહુથી સસ્તી દાલ ૩ દિવસ અને તેથી મોંઘી બીજા ત્રણ દિવસ આપશે. પણ તે બધી સારી ને પુષ્ટીકારક હોવી જોઈએ. (૮૦૩)

- ૨૨૧ હૈદરાબાદ, કર્નાટી, સુક્કર અને શીકાપુર જેલમાં ૪ ઔંસ દાળ ને બદલે ૪ ઔંસ દહિં, ૨૬ એપ્રીલથી ૨૫ ઓગસ્ટ સુધીમાં અડવાડીયે ૧ કે ૨ દિવસ આપવું. (૮૦૭)
- ૨૨૨ ડાક્ટરની સલાહથી ભાત આપવામાં આવે તો, કાંજનો બે ઔંસ લોટ અને તે ઉપરાંત ૧ રતલ ભાત દરરોજ આપવામાં આવશે. (૮૦૮)
- ૨૨૩ ટ્રાન્સફર વખતે રસ્તામાં ખાવાને સુકો ખોરાક નીચે પ્રમાણે આપવો. ૧૨ ઔંસ મમરા, ૧૪ ઔંસ ચણા, ૪ ઔંસ મસાલો કે ગોળ. (૮૧૫)
- ૨૨૪ દાણો સાફ કરવો એટલે અંદરના દાણા સીવાયની બધી ચીજ ધુળ, ફેતરાં, વગેરે કાઢી નાખવું. (૮૧૬)
- ૨૨૫ લોટ ચાળવા માટેની ચારણી એક ચોરસ ઇંચમાં ઓછામાં ઓછા ૬૦૦ કાણાં હોય તે વાપરવી, તે માટેની જળા યરોડા સેન્ટ્રલ જેલમાંથી બધી જેલ માટે મળશે. (૮૧૭)
- ૨૨૬ મગની અને બીજી જાતની દાળ ફેતરાં કાઢીને જ વાપરવી. મગની દાળના ફેતરાં કાઢી નાખવા માટે તે ૧૦ ટકા વધારે આપવી. (૮૧૮)
- ૨૨૭ રસોઇ ધીમાં તાપથી કરવી. (૮૨૧)
- ૨૨૮ રાંધેલ ભાતનું વજન ૩ રતલ, જુવારના રોટલાનું ૧૧ ઔંસનું, ૧૫ ઔંસ, ઘઉંનું ૧૧નું ૧૪|| ઔંસ, તે બાજરાનું ૧૧ નું ૧૩ ઔંસ વજન થવું જોઈએ. દાળનું વજન ૪ ગણું થવું જોઈએ. (૮૨૪-૨૫-૨૬)
- ૨૨૯ શાકભાજી એ ખાસ અગત્યની વસ્તુ છે. બધા સળી, ડાખળાં, રેશાઓ, વચલા તંતુઓ વગેરે કાઢી નાખવા જોઈએ. અને માત્ર કસદાર શાકભાજી આપવી. આની અંદર દાળ કે ભાત સાથે નાંખવાં નહિ. (૮૩૦)

- ૨૩૦ ગરમીની મોસમમાં કોઈવાર આંખલીનું પાણી પીવાને માટે પણ આપવું. અથવા મીઠું અને મરચાં સાથે ચટણી બનાવીને આપવી. આંખલી તાજી કરતાં થોડા મહિનાની રાખેલ આપવી. (૮૩૪)
- ૨૩૧ જેલની વાડીમાં હોય તો જ ૪ ડ્રામ આંખલીને ખદસે ૧ ઓંસ લીંબુનો રસ, ૩ ડ્રામ સુકેલ કેરીના ઢુઢડાં કે ત્રણ ડ્રામ કોકમ આપવાં. (૮૩૫)
- ૨૩૨ મોટા ભાગની ભાજી નીચેની ચીજની હોવી જોઈએ. કુંગળી, ગાજર, ટરનીપ, કોખી, ખીટરૂટ, રાઇની ભાજી, મુળા, બટાટાં, આ વસ્તુઓ જેલની વાડીમાં વધારે થાય તે સાચવી શકાય તેમ ન હોય, તો જ બજારમાં વેચવી. (૮૩૬)
- ૨૩૩ બટાટા કોઈ રીતે ઓછાં આપવાં નહિ. એવો સખ્ત કાયદો છે. કેટલેક કેકાણે તે અમુક માસમાં વધારે ભાવ આપ્યા વિના મળતા નથી. તેથી સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ બજાર ભાવનું ધ્યાન રાખી જે ભાવનો કોન્ટ્રેક્ટ હોય તેની આસપાસના ભાવે મળે તેમ હોય ત્યારે અહવાડીયામાં ૧-૨ વખત આપવા હુકમ કરવો. (૮૩૮)
- ૨૩૪ જેલમાં જેટલા કેદી હોય તેટલા લીંબુના ઝાડ પુરતી જગા હોય તો ઉગાડવાં. દરેકની વચ્ચે બાર ફુટનું અંતર રાખવું, અને શાકભાજી ત્યાંજ ઉગાડવાં. અને આંખલી, કેરી અને કોકમ અને રોશીલાંના ઝાડ, પણ બને તેટલા ઉગાડવાં. (૮૩૯)
- ૨૩૫ ખોરાક જવાબદાર અમલદારની હાજરીમાં જોઈએ, અને ખાવાને માટે દરેક કેદીને પુરતો અર્ધો કલાક મળવો જોઈએ. (૮૪૩)
- ૨૩૬ જે કોઈ માણસ ખોરાકની ઓછાપણા વિષે ફરીયાદ કરે, તો જેલરે કેદીની રૂબરૂમાં તેનું વજન કરવું જોઈએ. અને ફરીયાદ સાચી હોય કે જુઠ્ઠી હોય, તો પણ રસોડામાં અને ગોદામમાં રહેનાર માણસ અને તાજવાં વિષે તપાસ રાખવી જોઈએ. (૮૪૬)

- ૨૩૭ જેલને માટે અનાજ ઉંચા કરતાં ખીજ નંખરનું સાધરણ જાતનું ખરીદ કરવાનું, પણ તે ભેજ કે જીવડાના કારણે પુષ્ટિ કારક ન રહે, તેવું ન હોવું જોઈએ. (૮૫૩)
- ૨૩૮ મટનની સાથે હાડકાં હોય તો ૨૫ ટકા વધારે આપવું. (૮૫૬)
- ૨૩૯ મસાલો નીચે પ્રમાણે આપવો, આંખલી, ધાણા ને લસણ $\frac{૧}{૨}$ ડ્રામ, મરચાં સુકા કે લીલાં $૨\frac{૧}{૨}$ ડ્રામ, કીંમત વધારે ન થતી હોય તો મસાલો બદલાવી શકાય છે. (૮૬૦)
- ૨૪૦ ખોરાક કેટલો આપવો તેવો કોઠો, પાકા અને રાંધેલા અનાજનો જેલની ઓપીસે, રસોડામાં ચોડાવવો. અને જ્યાં ખોરાક વેંચાતો હોય ત્યાં હાથમાં સાથે રાખવો. (૮૬૭)
- ૨૪૧ સુપરીન્ટેન્ડન્ટને, ડાક્ટર ન હોય તો, તેની સાથે વિચાર કર્યા વિના કોઈ કેદીનો ખોરાક બદાડવાની સત્તા નથી. (૮૭૧)
- ૨૪૨ દરેક જાતનો કાચો અને પાકો ખોરાક ડાક્ટર ને સુપરીન્ટેન્ડન્ટ તપાસે, પણ ખાસ કરીને શાકભાજી તો ડાક્ટરે જોવી જોઈએ. એ કામ કમ્પાઉન્ડરને પણ સોંપી શકાય નહિ. (૮૭૫)
- ૨૪૩ સવાર અને સાંજ બન્ને વખતનો ખોરાક તપાસવો જોઈએ. નમુના મંગાવીને જોવાની સખ્ત મનાઈ છે. રસોડામાં જઈને જ જોવું જોઈએ. (૮૭૬)
- ૨૪૪ કોઈ પણ જાતનું વજન કરવા માટે પથર, ઇંટ, લાકડાં, કે ધાતુના ઢુઢડા ચાલશે નહિ. (૮૮૦)
- ૨૪૫ જે બની શકે તો ગાય તથા ભેંસને દોહવા માટે મુખ્ય દરવાજાની પાસે લાવવી જોઈએ. (૮૮૧)
- ૨૪૬ કપડાં. પથારી, જેલમાં કેદીઓને પહેરવાનાં કપડાં, વગેરે ૧૦ નંખરના સુતરમાંથી દર ચોરસ વારે ૦૧ ઇંચ બ્લ્યુ ચોકડીવાળા હોવા જોઈએ. અને ઇસ્પીતાલના લાલ ચોકડીના હોવા જોઈએ. (૮૩૧)

૨૪૭ કપડાં અને પથારી નીચે પ્રમાણે મળશે.

	પુરુષો	સ્ત્રી
ધાખળાં કે ચાદર સીઝન પ્રમાણે ૭x૪	૨	૨
કાથાની સાદડી ૬ ^૧ / _૨ x૨ ^૧ / _૨ પ્રમાણે	૧	૧
સુતરાઉ પહેરણુ	૨	૦
હિનની બંડી (હંડીમાં)	૧	૧
લંગોટી સાઈઝ ૩૬"x૧૨"	૧	૨
ટોપી	૧	૦
સાડી ૧૮ x ૩	૦	૨
બોડીસ	૦	૨
ટુવાલ ૨૪x૨૪	૧	૧
શીખ કેદીને કચ્છો, પાધડી, ૧૨ x ૨		
ત્રાસરું ૮x૪ x૨	૧	૧
પોટ ૬ x ૪	૧	૧

(૮૮૭)

૨૪૮ સાધારણ કેદીને ટોપી સફેદ, પાંચ વર્ષની ઉપરની સખવાળા કેદીને પીળા, બેવાર આવેલને કાળા, બે વાર આવેલ હોય અને પાંચ વર્ષ કરતાં વધારે સખ હોય તો કાળા-પીળા, ને જેલમાંથી કે પોલીસ ચોકીમાંથી નારી જનારને લાલ ટોપી—આપવામાં આવે છે. (૮૮૮)

૨૪૯ યુરોપીયન અને એંગ્લો ઇન્ડીયનને મળતાં કપડાં, સુતરાઉ કોટ, ૨ પાછળમાં અથવા ચડી-૨, પથારી, સ્ત્રીઓનો પોશાક ફલાલીનના બ્લાઉઝબે ફલાલીનનો ધાધરો ૧ સુતરાઉ ધાધરો ૧, સુતરાઉ બકીટ ૨ કોટ ૨, બોડીઝ. ૨, ટુંકો ધાધરો ૨, મોજા ૨, ટુવાલ ૧, ધાખળો ૧, પથારી ૧, એસીકું ૧, પુરુષોને બોડાં, અને સ્ત્રીઓને ચંપલ, હેટ બન્નેને, ત્રાંસણું, કોટ, અરીસો દાંતીઓ ને બ્રશ બન્નેને. (૮૯૩)

- ૨૫૦ કેદીઓને ભીના કપડાં ન પહેરાવવાં અને જ્યારે ઠંડીમાં કામ ન કરતા હોય અને ફરતા કે બેઠા હોય ત્યારે કામળો શરીરે લપેટીને ઓઢી શકે છે, અને રસોડાને અંગે કે બગીચામાં ચાલુ વરસાદમાં કામ કરતાં હોય, ત્યારે જુના ધાબળાંના બનાવેલા કપડાં નેમને ઓઢવાને આપવાં. જેથી કામકાજ પુરંચયા બાદ પોતાનાં સુકા કપડાં પહેરી શકે. (૯૦૦)
- ૨૫૧ દરેક વસ્તુ જે કેદી પાસેથી મળે તેની નોંધ કરીને એની બ્યાજબી કોંમત લખવી. ગુમ થયેથી બદલો આપવો પડશે. તે છરાદે ઓળી કોંમત લખવાની સખત મનાઈ કરવામાં આવે છે. (૯૧૩)
- ૨૫૨ બહુ તાપ પડતો હોય તે વખતે ઊનાળામાં બપોરે બે કલાકનો આરામ દરેક કેદીને આપવો. માંદા અને અશક્ત કેદીઓને આખા વર્ષ દરમ્યાન બપોરે બે કલાકનો આરામ આપવો. (૯૨૯)
- ૨૫૩ કોઈને શારીરિક તાકાતથી ઉપરાંત કામ આપવું નહિ. અને પુરે પુરા શીખેલ માણસ પાસેથી પુરેપુરી વરદી લેવી. મોચી કામ, છુટ ત્રણ દિવસે ૧ જોડી. ચંપલ કાપેલ તૈયાર ૨ જોડી, વગર કાપેલ ૧ જોડી દરજી કામ. ૨ જોડી હાથથી. ૧૦ જોડી સંચાથી. વણવાનું. ધાબળો ૪૮" x ૭" કપડું ૩૦" x ૩૦" શેત્રંજી, ૩૦" x ૨ ખાટલાની પાટી ૨" x ૬૦ શીટ. ચીત્રકામવાળી શેત્રંજી ૩થી૧૫ ઇંચ તાણો, ૪૦ વારનો પહેલો તાણો. ચક્કી દાણા દળવાની ૩૦થી૪૦ પૌંડ. દાણા સાફ કરવાનું ૨૦૦ રતલ. કુટવાનું ૧૫૫ શેર. તાણો વીટવો ૭ શેર (રતલ,) પાણો ભાંગવો ૧૦થી૧૫ કયું. કુટ. ખોદવું ૧૦૦ કયું. કુટ, ઉન પીખવાનું ૧૫ રતલ.

- ૨૫૪ કામ શીખતાં પુરો વખત આપવો જોઈએ, વખત બુદ્ધિ અને શક્તિ ઉપર નક્કી કરવો, અને ઉપરાંત માણસ થોડો ઘણો આગળ વધે છે કે નહિ તે જોવું. (૯૩૬).
- ૨૫૫ કોઈ પણ જાતનું હલકું કામ એવા માણસને ન આપવું કે એથી, નીતિના કારણે વાંધા ભરેલું લાગનું હોય. એ પણ ધ્યાન રાખવાનું છે કે ખોટો વાંધો ખતાવીને ના પસંદ કામમાંથી કોઈ અચી જાય નહિ. આ બાબતનો વાંધો પડતાં ઇન્સ્પેક્ટર જનરલે નક્કી કરવું. (૯૩૭).
- ૨૫૬ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ પોતાના અંગત બગીચા માટે છ કેદીઓ રાખી શકે. જેલરનો બગીચો જેલના બગીચામાં કામ કરવાવાળા સંભાળશે. જેલની નજીકમાંજ રહેતાં જેલના અમલદારો ઝાડું તથા પાણી બે કામ કેદીઓની ખાસ ટોળી પાસેથી લઈ શકશે. કે જે દિવસમાં બે વખત આ કામ પતાવી જશે. આ સીવાય કોઈ પણ જાતનું અંગત કામ કોઈ પણ અમલદારે કરાવવાનું નથી. (૯૪૮) નોટ—જ્યાં નોકરો મળી શકે તેમ હોય ત્યાં, આઈ. જી. પીની રજાથીજ કેદીનો ઉપયોગ થઈ શકશે.
- ૨૫૭ જેલના કેદીઓને જેલની જરૂરીયાત હોય તે કામ પહેલાં આપવું. પછી સરકારી ખાતામાં જરૂર હોય તે, અને છેવટે બજારમાં વેચાતા માલનું કામ આપવું, પણ કોઈ પણ વસ્તુ બજારના ભાવથી ઓછે વેચવી નહિ. (૯૪૩)
- ૨૫૮ બહાર કામ પર લઈ ગયેલા કેદીમાંથી કોઈ માંદો પડે તો, તેની આખી (પાટી) ટુકડીને જેલમાં લઈ આવવી. (૯૭૪).
- ૨૫૯ કોઈ કેદીને કોર્ટમાં લઈ જતા હોય ત્યારે, તેમજ દવાખાને હોય ત્યાં સુધી બેડી પહેરાવી શકાય નહિ, પણ ડાક્ટરની રજાથી તેમ થઈ શકે. તોફાની માણસને પહેરાવવાની જરૂર લાગે તો કોર્ટની રજા માંગવી. (૯૭૭).
- ૨૬૦ પહેરા ઉપર હોય તે વોર્ડની સાથે, દિવસ અને રાત્રીના જે માણસ એકાતમાં હોય તે વાત કરી શકે છે. તેમજ

પહેરાવાળાને રાત્રી અને દિવસના ચાવી ક્યાં છે, તેની ખબર હોવી જોઈએ. (૬૮૬).

૨૬૧ માંદા માણસને લોખંડની પાટીવાળો પલંગ, અને જરૂરી રમ્મઈ કે ગાદલું, અને કવર સાથે ઓસીકું—એ ચાદર આપવી, અને જરૂર પડે તેટલા કપડાં—ધાખળા, અને મચ્છરનો ત્રાસ હોય તો મચ્છરદાની આપવી. (૧૦૧૯)

૨૬૨ દરેક જેલમાં સારવારને માટે હુશીયાર અને ભણેલા કેદીને રાખવામાં આવશે, અને તેમને બીજા કામમાં મોકલવામાં આવશે નહિ. (૧૦૨૫)

૨૬૩ દવાખાનામાં તપાસ માટે આવેલ કેદી પોતાનાં કપડાં પહેરશે, પણ દાખલ કર્યા પછી દવાખાનાના પહેરશે. (૧૦૨૬).

૨૬૪ ડાક્ટરને લાગે કે અમુક માણસની અમુક જેલમાં બદલી કરવાથી તબીબીયત સુધરશે તો, તે પ્રમાણે કરવાનું સુપરીન્ટેન્ડન્ટ ને કહેશે. અને સુપરીન્ટેન્ડન્ટ આઈ, જી, પીને પુછાવશે. કઈ જેલમાં મોકલવો તે પણ ડાક્ટર કહી શકશે. (૧૦૨૯).

૨૬૫ જેલના દવાખાનામાં જે કેદીને સાફ થઈ શકે તેમ નહોય તેને ગામના દવાખાનામાં ખસેડી શકાય છે. આવા કેસનો રીપોર્ટ ઇન્સ્પેક્ટર જનરલને મોકલવો. (૧૦૩૦).

૨૬૬ કેદી જ્યારે દાખલ થાય તે પહેલાં તેને શીતળા નીડળ્યા હોય તેના સ્પષ્ટ ચીન્હો હોય, અથવાતો શીતળા કઢાબેલ હોય તેના ચીન્હ બરાબર દેખાતા હોય તો, તેને શીતળા કાઢવાની ખાસ જરૂર નથી, પણ કોઈ ખાસ કારણે ડાક્ટર પોતાની ઈચ્છા પડે તેમ કરી શકે છે. (૧૦૫૪).

૨૬૭ કોઈ કોઠીઆ કેદીને રેલમાં મુસાફરી કરવાની હોય, ત્યારે તે બાબતની રેલ્વે સત્તાવાળાને ખબર આપવી. (૧૦૬૧)

૨૬૮ જેલમાં જેટલા કેદીઓને રાખવાના હોય, તેટલા માણસ દીઠ ૧૦૦ સ્વેકર માઈલ જમીન હોવી જોઈએ. જગ્યા જ્યાં મોંઘી હોય ત્યાં ૭૫ વાર તો ઓછામાં ઓછી રાખવી. (૧૦૬૨).

- ૨૬૬ સુવાની બેરેકમાં ઓછામાં ઓછી માણસ દીઠ ૪૦ સ્કવેર ફીટ અને ૫૬૦ ક્યુબીક ફીટ જગ્યા રાખવી. દવાખાનામાં ૬૦ અને ૮૪૦ રાખવી. (૧૦૬૩).
- ૨૭૦ કોઈ પણ સુવાની જગ્યામાં ૪૦ ચાલીશથી વધારે માણસ રાખવા તે ઈચ્છવા યોગ્ય નથી. (૧૦૬૪).
- ૨૭૧ એકાંત કોટડીની જગ્યા ૯૬ સ્કવેર ફીટ અને ૧૨૦૦ ક્યુબીક ફીટ હોવી જોઈએ. (૧૦૬૫)
- ૨૭૨ બેરેકમાં હવા અજવાળા માટે માણસ દીઠ ૧૨ સ્કવેર ફીટ જગ્યા ઉઘાડી રાખવીજ અને એકાંત ઓરડીમાં ૨૪ સ્કવેર ફીટ રાખવી. (૧૦૬૬)
- ૨૭૩ દરેક બેરેકમાં ચુનાની અથવા લોખંડની ફ્રેમિ વાળી ઓટલી ૬x૩x૧ $\frac{૧}{૨}$ રાખવી જોઈએ. તે દરેક બેરેકમાં નિયમ પ્રણાલિની જ રાખવી જોઈએ. અને તે સામાસામી રાખવી અને તેમાં માંકડ ન થાય તેની ખાસ કાળજી રાખવી. (૧૦૬૭)
- ૨૭૪ દરેક બેરેકની નીચેની જમીન પથ્થર કે ભેજ ન થઈ શકે તેવી વસ્તુની બનેલી હોવી જોઈએ, જેવી કે સીમેન્ટ કોંક્રીટ કે ડામર વાળી જમીન ન હોવી જોઈએ. (૧૦૬૮)
- ૨૭૫ દરેક બેરેકને કોટડીની બન્ને બાજુ ઓશરીઓ હોવી જોઈએ. આથી કરીને વરસાદ અંદર આવતો અટકે, અને ખરાબ રૂતુમાં ખોરાક ત્યાં લઈ શકાય, તેમજ કામને માટે તેનો ઉપયોગ થઈ શકે, અને જ્યારે વધારે ભરતી હોય ત્યારે ઓછી સજા વાળા કેદીને બહાર સુવાડી શકાય. (૧૦૭૦)
- ૨૭૬ દરેક બેરેકમાં રાત્રીના ઉપયોગ થઈ શકે તેવું પાચખાનું રાખવું જોઈએ. (૧૦૭૧)
- ૨૭૭ દરેક બેરેક કે વોર્ડના દરવાજા ઉપર લાકડાં, પીત્તળ કે જસતના પતરાં ઉપર બેરેકની લંબાઈ પહોળાઈ તથા ઉંચાઈનું માપ તથા કેટલા કેદીઓ રાખવા તેનો આંકડો લખવો જોઈએ. (૧૦૭૩)

- ૨૭૮ જે કેદીઓ વધારે હોય તો સુપરીન્ટેન્ડન્ટ કામ કરવાની બેરેકની અંદર, તેમજ બીજા ઝૂંપડાં કે તંબુમાં, વધારાના કેદીઓને રાખી શકશે, અને તે વિષે આઈ. જી. પી ને જણાવશે. (૧૦૭૪)
- ૨૭૯ કેદીઓને રાત્રીના અચોક્કસ મુદતે આવીને ડોક્ટર અને સુપરીન્ટેન્ડન્ટે જોવું જોઈએ. (૧૦૭૫)
- ૨૮૦ દર છ કેદીએ એક પાયખાનું હોવું જોઈએ. (૧૦૮૨)
- ૨૮૧ પાયખાના પત્થર કે ગેલ્વેનાઈઝ પતરાંના બનાવવા જોઈએ. લાકડું તો વાપરવું જ નહિ. (૧૦૮૨ B) ૫ગાં પત્થરના હોવા જોઈએ.
- ૨૮૨ દરેક પાયખાનાની વચલી દીવાલ મર્યાદા જળવાય એટલી મોટી હોવી જોઈએ, તેમજ દરવાજા પણ હોવા જોઈએ. (૧૦૮૨૮)
- ૨૮૩ જે પીવા માટેનું પાણી ચોકળું ન હોય તો તેમાં ક્લોરીન નાખવું. (૧૦૯૮)
- ૨૮૪ જેલમાં જે મરે તેનું શરીર તેના સ્નેહીઓને સોપેલ ન હોય તો તેમની ધાર્મિક રીતી પ્રમાણેજ છેલ્લી ક્રીયા કરવી. (૧૧૦૩)
- ૨૮૫ અંતિમ સંસ્કારની ક્રિયા તેજ ધર્મના કેદીથીજ થવી જોઈએ. અને તેના અસ્થિ ધાર્મિક રીતી પ્રમાણે લઈ જવા દેવા. (૧૧૦૪)
- અ ક્લાસને રોજનું દુધ શેર (૨) અને સાકર ૩ ઓંસ.
- બ " " " ૧ " ૨ "
- અ ક્લાસને ઘેરથી ખાવાનું, કપડાં, પુસ્તકો, સાબુ, તેલ, દવા વગેરે મંગાવવાની સંપૂર્ણ છુટ.
- બ ને ચોપડી, સાબુ, ખશ, તેલ, પાવડર, અને દવા સીવાય બીજું મંગાવવાની મના.
- ક ને ચંપલ, ચોપડી, પાવડર, ખશ, સાબુ, તેલ અને દવા સીવાય બીજું મંગાવવાની મના.

અ બ ક કલાસના ફેદીઓને
અ

રોજનું અર્થ ૦૧૮
ખોરાક—ફુધ કે ચાહ અને એક પાઉ
સવારે નારતો.

ખેપોરના—રોટલી, દાળ ભાત, શાક.
સાંજના—ફુધ, પુરી, શાક.
વાસણુ—ચાળી, વાટકો, પ્યાસોને
ચમચો.

પથારી—પતંગ, મચ્છરદાની, ગાદલું
ઓશીકું, ચાદર ને ર ઓઢવાના.
ફરનીચર—૧ આરામચેર, ૧ ખુરશી
ટેબલ, અરીસો, દાંતીઓ અને કાશ.
કપડાં—૨ લાંબાં પહેરણુ, ૨ લાંબાં
પાટલુન, ૨ જાંગીયા, બંડી ૧
મોજા જોડ ૨, કુવાલ ૧,
ને ચંપલ. ૧

મુલાકાત—દર પંદર દિવસે

કામળ—પંદર દિવસે

છાપા—(પાસ કરેલ) દરરોજનું
જુટતી વખતે ટીકીટ—સેકન્ડ.

પરિશિષ્ટ ૧—અને તેને માટે થતા અર્થનો કોઠો.
ક

રોજનું અર્થ ૦૧૯

ફુધ કે ચાહ અને અર્ધો પાઉં.

રોટલી, દાળ, ભાત, શાક,
ફુધ, પુરી, શાક.
ચાળી, વાટકો, પ્યાસો ને ચમચો.

ગાદલું, ઓશીકું, ચાદર અને ૨
ઓઢવાના.

ત્રણ જણા વચ્ચે સ્ટુક્ક ૧ ને બેરેક, કે
ફ્રમ દીઠ અરીસો દાંતીઓ અને કાશ. ૧
૨ કુંકા પહેરણુ, ૨ કુંકા પાટલુન,
૧ કુવાલ, ૨ ટોપી,
૨ જાંગીયા બંડી ૧ મોજા જોડ, ૨
ને ચંપલ. ૧

દર મહીને

દર મહિને

અઠવાડીક

કન્ટર ન હોય ત્યાં સેકન્ડ.

રોજનું અર્થ ૦૨૦

જુવારની કાંજ મીઠાવાળી ૧ રતલ

રોટલા ને દાળ.

રોટલા ને શાક.

તાંસણું અને પવાલું.

૧ ચટાઈ, બે કામળા અને ચાદર.

કંઈ નહિ.

૨ કુંકા પહેરણુ, ૨ કુંકા પાટલુન
૧ કુવાલ, ૨ ટોપી, ૨ જાંગીયા
૧ બંડી.

દર ત્રણ મહિને.

દર ત્રણ મહિને

નહિ

થડ.

જેલમાં લાયબ્રેરી હોય છે તેમાંથી દરેકને પુસ્તકો મળે છે. મુલાકાતો—ચાલુ મુલાકાત, વકીલની સલાહની મુલાકાત વેપાર માટે ને ખાસ કારણે.

પત્રો—એડમીશન કાર્ડ, ટ્રાન્સફર કાર્ડ, ઇન્ટરવ્યુ કાર્ડ, વેલફેર લેટર, બીઝનેસ લેટર, સ્પેશીઅલ લેટર, દાખલ થતી વખતે પતું, જેલખદશીનું પતું, મુલાકાત લેવા બોલાવવાનું પતું ખજર અંતર પુછાવવાનો કાગળ, વેપારને માટે કાગળ, ખાસ કારણસર કાગળ.

નીચેની બીનાઓ જેલ કાયદામાં નથી, છતાં ગુન્હો કરનાર કેદીને ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે. માટે તેની ટુંક નોંધ આ સાથે આપવામાં આવે છે.

માણસ ગુન્હો કરે છે તેના બે પ્રકાર હોય છે (૧) કોગની ઝેબલ વારંટ વિના પકડી શકાય, (૨) નોનકોગનીઝેબલ, વારંટથી પકડી શકાય, એક માંડવાળ કરી શકાય, અને બીજો કોર્ટની રજા વગર માંડવાળ ન કરી શકાય, એવા ગુન્હાના પ્રકારો છે.

માણસને જેલની સજા થાય તે પહેલાં, પકડાય ત્યારથી તેની બે સ્થિતિ થાય છે, પહેલાં તે પોલીસ લોકપમાં હોય છે, અને રજાના દિવસો ન હોય તો, પકડાયા પછી ૨૪ ચોવીશ કલાકની અંદર તેને માજિસ્ટ્રેટપનો પાસે ઉભો કરવામાં આવે છે, અને ખાસ જરૂરીયાત ન હોય તો, તે પછી તેને પોલીસને સોંપવામાં આવતો નથી, પણ જેલમાં મોકલવામાં આવે છે, છતાં Judicial Lock upમાં ગણાય છે, અને મેજિસ્ટ્રેટની સુચના પ્રમાણેનું વર્તન તેની સાથે થાય છે.

માણસ ગમે તે ગુન્હો માટે પકડાય પણ જ્યાં સુધી તે, કાયદાની કોર્ટમાં ગુન્હેગાર ન ઠરે ત્યાં સુધી તે નિર્દોષ છે; તેમ ધારીને તેના પ્રત્યે વર્તન રહેવું જોઈએ. એ ન્યાયનો અવિચળ સિદ્ધાંત છે. છતાં કેટલેક ઠેકાણે તેમ થતું નથી, અને અજ્ઞાન ગુન્હેગાર જ નહિ, પણ વકીલો પણ તે ચલાવી લે છે એ શોચનીય છે.

સાધારણ રીતે તેવા માણસની સાથે નીચે પ્રમાણેનું વર્તન થવું જોઈએ, તેને બેડી પહેરાવી શકાય નહિ. માત્ર જેલ બહાર લઈ જતી વખતે ભાગી જવાની બીક હોય તોજ, માજિસ્ટ્રેટની રજાથી હાથ કડી પહેરાવી શકાય, ને દોરડાં બાંધી શકાય, તેને દિવસના પુરી શકાય નહિ, તેને ઘરનાં કપડાં, ખોરાક, બુટ, સાબુ, ધાર્મિક કે બીજા પુસ્તકો, ને ધાર્મિક સાધનો (માળા મૂર્તી છબી) કાગળ પેનબીજા અને કેશના માટેના બધા સાધનો રાખવાનો સંપૂર્ણ હક્ક છે. તે ગમે ત્યારે પત્રો લખે અને મુલાકાતો લે. સરકારી ખર્ચે ખોરાકને કપડાં આપવાના હોય તો પણ તેના (Social status) સામાજિક દરજ્જા પ્રમાણે આપવા જોઈએ. છેલ્લું કાયદા પ્રમાણે છે કે નહિ તે હું જાણતો નથી, પણ પહેલી ૧૯૩૦ ની સવિનય ભંગની લડતમાં ધંધુકા તાલુકામાં એક કેદી દીઠ ૦-૧૦-૦ દસ આનાથી રૂ. ૩) અંકે રૂપિયા ત્રણ સુધીનું રોજનું ભથ્થું મળતું તે મને બરાબર યાદ છે. અને તે પણ મેજિસ્ટ્રેટના હુકમ પ્રમાણે જો આ કાયદેસર ન હોય, તો પણ તે માટે પ્રચંડ લડત ઉપાડવાની જરૂરીયાત છે એમ હું માનું છું.

Classification વર્ગીકરણ સાધારણ રીતે નીચે પ્રમાણે થવું જોઈએ, અને કાયદો પણ તેમજ છે, છતાં અમલ ગમે તેમ થાય છે, મને યાદ છે ત્યાં સુધી ૧૯૩૦ની લડત વખતે શરૂઆતમાં મુંબઈથી પકડાએલ માણસોમાનાં જેઓ મેટ્રીક સુધી ભણેલા હતા, અથવા માસીક રૂ. ૧૦૦) અંકે રૂપિયા સો કે તેથી ઉપરાંત કમાતા હતા તેમને B ક્લાસ આપવામાં આવેલ. સામાજિક દરજ્જા નીચે પ્રમાણે જાંવામાં આવે છે. (Social Status) (૧) જન સમાજમાં તેનું સ્થાન લોકપ્રિયતા (૨) ધન સંપત્તિ કે આવક. (૩) વિદ્યા. (૪) સામાજિક રહેણીકરણી.

Parole બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં જેલમાં પકડાએલ કેદીના માતા, પિતા, સ્ત્રી, બાળકો, અથવા જેનો આધાર કેદી ઉપર હોય, તેવા

નજદીકના સગાંની માંદગી કે મરણ, અથવા મીલકતની ખાસ વ્યવસ્થા, અથવા કોઈ કમીટી કે કમીશન પાસે જુઓની. કેશ કે પરીક્ષા માટે, parole માત્ર પોતાની લેખીત જામીનગીરી ઉપર નિયત કરેલા વખત પુરતા છોડી શકાય છે. અને કેદીની બચાંકર માંદગી હોય તો સંપૂર્ણ મુક્ત કરવામાં આવે છે. અને તે બધાનો આધાર રથાનિક સત્તાવાળાની લગભગ ઇચ્છા ઉપર હોય છે. તેઓએ આ માટે રાજકીય નહિ પણ તટસ્થ દૃષ્ટિએ વિચાર કરવો જોઈએ. દેશી રાજ્યોના અમલદારો આ વાતો સહન કરી શકતા નથી. તેમને મન આવી વાતો કેવળ મુખર્ચા જ છે.

જેલની કલ્પના અને કારણ સાધારણ રીતે નીચે પ્રમાણે છે. અજ્ઞાન અને આડે રસ્તે ચડી ગયેલા માણસને સુધારી સમાજમાં મુકવો, અથવા તે સુધરે તેમ ન હોય તો, સમાજને હરકત ન કરે તે માટે તેને સમાજથી દુર રાખવો, આ કારણે જ તેના ગુન્ધાના પ્રમાણમાં સગ્ન થાય છે, અને તેના વર્તનના પ્રમાણમાં મારી મળે છે, કે સગ્ન રહ થાય છે.—સુધારવાના પ્રકારો નીચે પ્રમાણે છે.

- (૧) અભણને ભણાવવો.
- (૨) ભણેલાના નૈતિક વિચાર સુધારવા.
- (૩) બેકારને હુન્નર ઉદ્યોગ શીખવવા.

જેલ કાયદાઓની તારવણી કરતાં આજ વસ્તુ નીકળે છે, છતાં વર્તન લગભગ તેમ નથી. આ કારણે રાજકીય કેદી નૈતિક રીતે પણ કામ કરવાને બંધાએલ નથી. નવરાં બેઠા શરીર ન બગડે એ કારણે તેને કામ આપે તો વાંધો ન હોવો જોઈએ. પણ ઘંટી, ઘાણી, કાસ, પથરા ભાંગવા ને રસ્તા ખોદાવવા સુધીના કામનો ઈન્કાર ન કરવામાં આપણી નૈતિક અધોગતિ જ છે.

ગાંધીજીના વિચાર પ્રમાણે આપણું શરીર—આત્મા નહિ, જેલ સત્તા વાળાને સોંપી દઈએ છીએ. પણ તે શરીર કામ કરી

શકતું ન હોય, અને આત્મા પણ તેવું કામ કરવાની ના પાડતો હોય, ત્યારે જે સમ્મતી કે માફી આપી મળવાની બીકે કામ કરવું એ કેવળ નમાઝાપણું છે.

ખરાબ હવા પાણી વાળા પ્રદેશમાં માણસને રાખીને પછી રોગના ભયની સામે તેને કોલેરા, પ્લેગ, શીતળા, વગેરેના ઇન્જેક્શનો લેવાનો પણ વિરોધ કરવો જોઈએ.

(Foreigners Act) ૧૮૬૪ નો પરદેશીઓને લગતો એક કાયદો છે તેના ત્રીજા કાયદાની ત્રીજી કલમ પ્રમાણે દેશી રાજ્યોના શહેરીઓને પરદેશી ગણવામાં આવે છે. જે કે નૈતિક દૃષ્ટિએ એ ખરાબર નથી—છતાં કાયદેસર તેનો અમલ થઈ શકે છે. આનો અમલ ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ બંને લડત વખતે કરવામાં આવ્યો હતો. અને મારા ઉપર તેનો અમલ બંને વખત થયો હતો, તેથી મને ખરાબર અનુભવ છે.

આ કાયદા પ્રમાણે કેદી બ્યારે છુટવાનો હોય છે, ત્યારે સ્થાનિક સરકાર તરફથી તેને નીચે પ્રમાણે હુકમ મળે છે.

૧૮૬૪ ના ત્રીજા (૩) કાયદાની (૩) ત્રીજી કલમ પ્રમાણે ગવર્નરની કાઉન્સિલને મળેલી સત્તાની રૂએ તમને પરદેશી તરીકે આ કાયદાની રૂએ હુકમ કરવામાં આવે છે કે, તમારે તમારી મેળે જેમ અને તેમ જલ્દી રેલ્વે, રસ્તે બ્રીટીશ હિંદુસ્તાન છોડી ચાલ્યા જવું.

નામદાર ગવર્નરની કાઉન્સિલના હુકમ પ્રમાણે.

પોલીટીકલ ડીપાર્ટમેન્ટ

સહી—સીક્રો

આ કાયદા પ્રમાણે ઘણા દેશી રાજ્યોના શહેરીઓને બંને લડત વખતે હદપાર કરવામાં આવેલ, પણ તેનો અમલ જુદી જુદી રીતે થતો. આ ઓર્ડર સાથે જ ત્યાંના સ્થાનિક પોલીસ સત્તાવાળાને પણ એક હુકમ મળતો કે અમુક માણસને હદપાર કરવાનો છે.

માટે તે હદ છોડે ત્યાં સુધી તમારે તેની દેખરેખ (Surveillance) ચોક્કસ રાખવી, અને તે માટે જ છુટતી વખતે જેલ ઉપર જ પોલીસ આવતી, પણ જેલ સત્તાવાળા ટીકીટ અને ભથ્થું તો કેદીને જ સોંપતા, એટલે કે કેદી છુટો હતો, કેદીને પોલીસના હુકમ પ્રમાણે વર્તવાનું હોય તો (Under Arrest) પકડાએલો ગણાય, અને ભથ્થું ટીકીટ પોલીસ પાસે હોવા જોઈએ. પણ (Under Surveillance) હોય તો ટીકીટ ભથ્થું કેદી પાસે હોય, અને તે તેની ઈચ્છા પ્રમાણે ટીકીટમાં નક્કી કરેલા વખત પ્રમાણે નક્કી કરેલી ટ્રેઈનમાં જ જાય, પણ કોઈ સ્થળે ટ્રેઈન કનેક્શન ન હોય તો, તે પોલીસ કહે ત્યાં અથવા સ્ટેશને બેસવાને બંધાએલ નથી. તે ગામમાં ગમે ત્યાં ફરી શકે છે. પોલીસની ઈચ્છા હોય તો ચોક્કસ રાખવા તેની સાથે તેને પોતાને ખર્ચ—સરકારી ખર્ચ ફરે. હું વીસાપુરથી છુટી પુના અને મુંબઈ બન્ને ઠેકાણે ગામમાં ગયેલ અને મીત્રો તથા સગાંની મુલાકાત લીધેલ આ હુકમનો જુદી જુદી રીતે અમલ થયો છે.

(૧) જે જગ્યાએથી છુટતા ત્યાંથી જાય છે કે નહિ તેટલું જ પોલીસ ધ્યાન રાખતી.

(૨) દરેક સ્ટેશન કે જંકશને જ પોલીસ ધ્યાન રાખતી.

(૩) પોલીસ બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનની બહાર જાય ત્યાં સુધી સાથે રહેતી.

(૪) છુટનાર જે રાજ્યના હોય ત્યાં સુધી મુકી આવતા.

(૫) છુટનાર જે રાજ્યના હોય તેની પોલીસને સોંપતા. કાય-દેસર તેનો હક્ક તો માત્ર એટલું જ બેવાનો છે કે, કેદીને મળેલ હુકમ પ્રમાણે તે બ્રિટીશ હિંદુસ્તાન છોડે છે કે નહિ, ને ન છોડે તો, તેને પકડી માજિસ્ટ્રેટ પાસે ઉભો કરવો જોઈએ. માજિસ્ટ્રેટ પણ તેને માત્ર નજર કેદી તરીકે યરોડામાં રાખી શકે અને A. કે B.

ઠલાસના કેદી તરીકે જ તેની સાથે વર્તણુક કરવાનો હુકમ આપી શકે, પણ આપણાં નેતાઓ અને પત્રકારો માત્ર વખત આવે સારે જ જાગૃત થાય છે. અને પછી બધી વાત ભુલી જાય છે—આ કાયદાનું પણ સ્પષ્ટીકરણ થવાની ખાસ જરૂરત છે—કારણ કે લડતનાં નગારાં માથે વાગી રહ્યાં છે.

બીજું પરદેશીઓના કાયદા પ્રમાણે નહિ, પણ કોઈ કલ્પિત ભેજનાં તરંગ પ્રમાણે દેશી રાજ્યોની પ્રજાજનોના ફોટા લેવાય છે, અને આંગળાની છાપ પણ લેવામાં આવે છે, ૧૮૬૪ના પરદેશીઓના કાયદામાં આવું કંઈ નથી—મેં તેનો વિરોધ પણ કરેલ, પણ કોઈ પોલીસ અમલદારે તેનો જવાબ ન આપ્યો, પણ છેવટે ગોંડીયા—ના માજીસ્ટ્રેટે મને એક બીજો કાયદો બતાવ્યો કે, જેને એક વર્ષ કે તેથી ઉપરાંત સખ્ત સજા થઈ હોય, અને પોલીસની ઈચ્છા હોય તો ફોટો લઈ શકે છે. બીજાના નહિ આ બાબતનું પણ સ્પષ્ટીકરણ થવાની જરૂરીયાત છે.

વંદેમાતરમ્

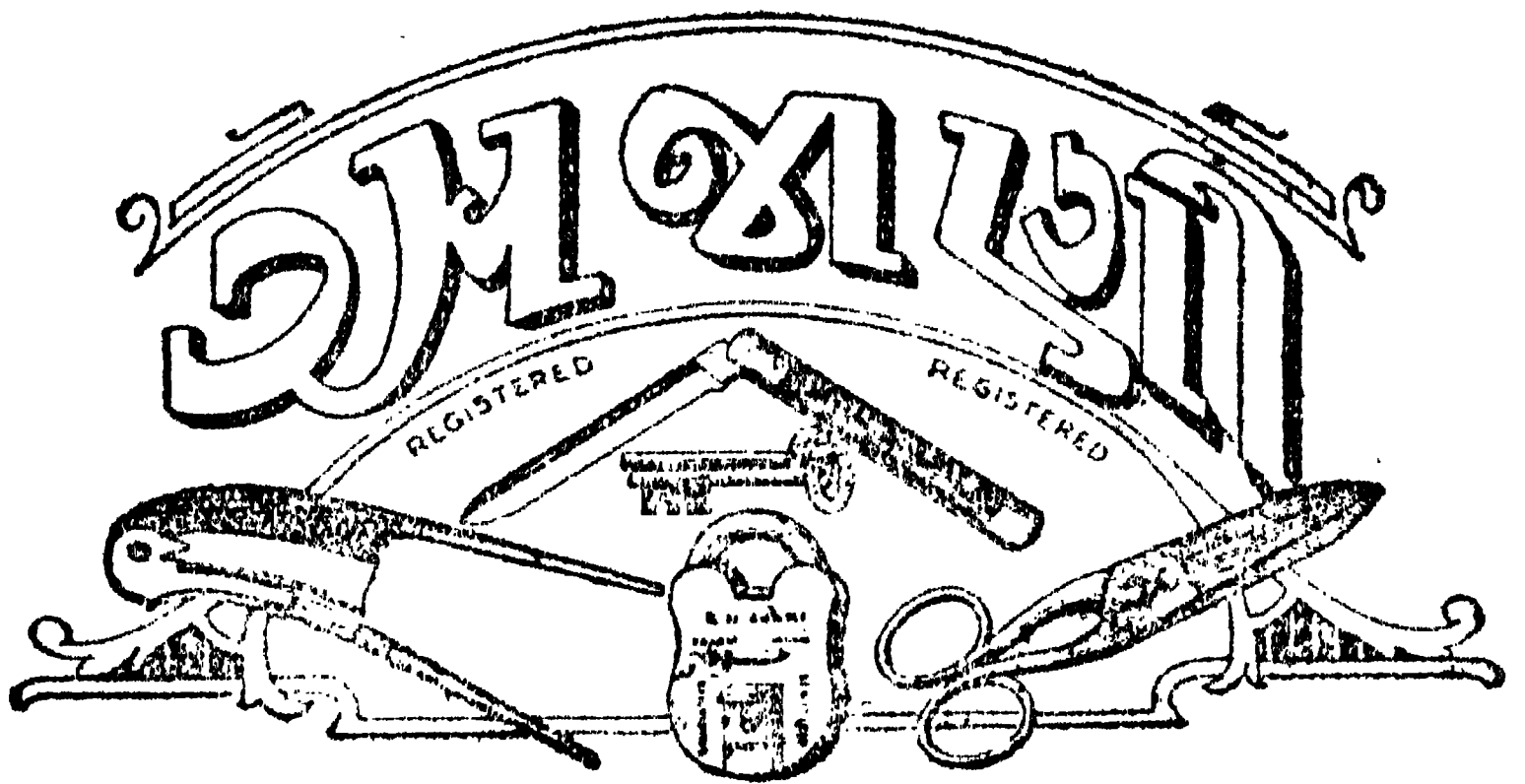
પ્રકાશક : શ્રી. લવણુપ્રસાદ કુલચંદ શાહ, ૩૬ ભાંગવાડી, મુંબઈ-૨

આ ચોપડીમાં પાનાં ૧ થી ૫૬ સુધી છાપનાર

મુદ્રક : મણીલાલ કલ્યાણુદાસ પટેલ, ધી સૂર્યપ્રકાશ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ

પાનકોર નાકા—અમદાવાદ.

શુદ્ધ સ્વદેશી અબાણી તરવાર છાપ
સુડી, ચાકુ, કાતર, તાળાં વાપરે

પ્રાઇસ લીસ્ટ તથા સચિત્ર કેટલોગ મફત મંગાવો

રજીસ્ટર
તરવાર છાપ કે. એન. અબાણી

૧૦૨ સ્વદેશી મારકેટ મુંબઈ-૨

સ્વદેશીના જમાનામાં
હિંદના સર્વ શ્રેષ્ઠ
ટોયલેટની તમને
માહિતી છે ? નથી
ત્યારે ક્યારે જાણશો ?

“હિંદુસ્તાન સ્નો” —આમડીને સુંવાળી ને દઢથી દુર
રાખે છે.

“લવંડર ઓલીઅનટાઇન” —તમારા વાળને સુંવાળા
ને ચકચકીત રાખશે.

“હિંદુસ્તાન આર્લીતેલ” —ખરી પડતા વાળને અટકાવી
મગજને થંડી આપે છે.

હિંદલરના કોઈ પણ પરફ્યુમરી સ્ટોરમાં મળે છે.
વિગત અને કેટલોગ માટે લખો—

યુનીવર્સલ પરફ્યુમરી વર્ક્સ, મુંબઈ-૩

મુંબઈનું માનીતું ને અમદાવાદને આકર્ષતું

ધી ગોલ્ડ ફીલ્ડ લેધર વર્કસનું

નામ તમે સાંભળ્યું છે ?

ને

કામ તમે જોયું છે ?

ન જોયું હોય તો આજે જ મુલાકાત લેવો. જ્યાં તમને આમણી બનાવટની દરેક ચીજ જેવી કે સુટકેશ, એટેચીકેશ, ડોક્યુમેન્ટકેશ, ડેસીંગકેશ, બધી જાતના બુટ, શુઝ, ચંપલ, કેનવાસના હોલડોલ, વલ્કન કાઈબરની પેટીઓ વગેરે જે માગો તે મળશે.

કારખાનું—કાળાકીલા ધારાવી, મુંબઈ-૧૭

હેડ ઓફીસ—ભાંગવાડી, મુંબઈ-૨

શો રૂમ—૧૫૭/૬૧ પ્રીન્સેટ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૨

હોલસેલ—અબદુલરહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૩

કુટવેર—પીરભાઈ મેનસન સેન્ડહટ રોડ, મુંબઈ-૪

પ્રાંન્ય—૬૬૬/૨ ગાંધી રોડ, ચત્રભુજ ભુવન-અમદાવાદ.

પોપ્યુલર

પોપ્યુલર એટલે બહુજ પ્રસિદ્ધ
વસ્તુ પ્રસિદ્ધ ક્યારે થાય છે ?

માલમાં માલ હોય.

સસ્તા દામ હોય.

ગ્રાહકને સંતોષ હોય.

ચીવટથી કામ હોય.

જો તમારે અશ્માના કોઈપણ માલની જરૂર
પડે તો પોપ્યુલરની એક વખત
મુલાકાત લ્યો.

બહાર ગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું
ધ્યાન આપીએ છીએ.

પોપ્યુલર ઓપટીકલ કું.

કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ-૨

[રજસ્ટર્ડ]

વરલકરની જમ વિખ્યાત બનાવટો, હજારો
પુલોની ખુશખોથી મધમધતું, સરનાઇટથી માંડી
શ્રીમંત પર્યંત એક સરખું વપરાતું.

વ ર લ ક ર

બ્રાહ્મી તેલ વાપરો.

મધુરા પમરાટથી ભરપુર વરલકર

બેજોબલ હેરઓઠલ.

લખો : **વ.ર.લ.ક.ર**

જુની હનુમાન ગલી, મુંબઈ-૨

